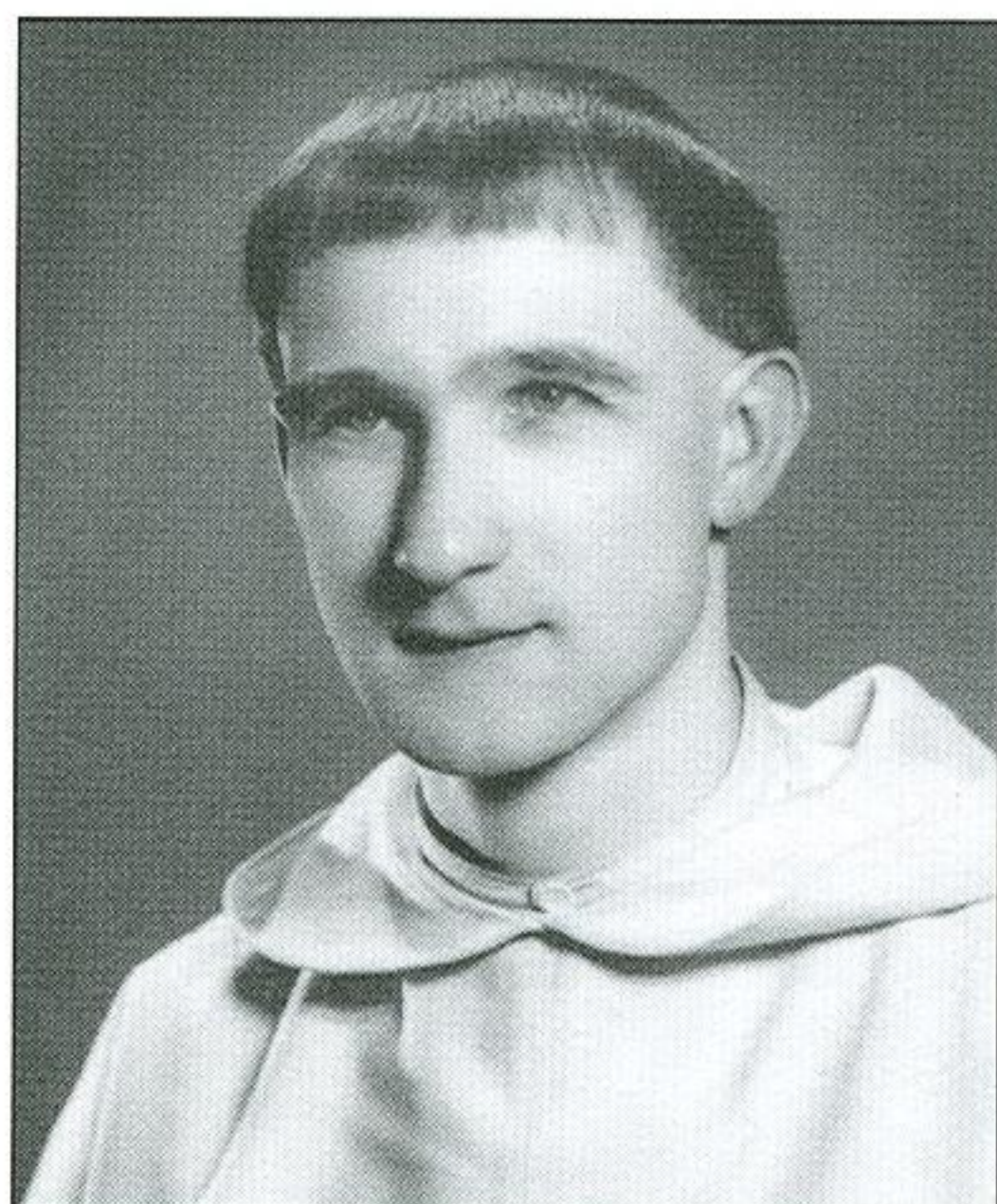

Svedectvo utrpenia a vytrvalosti v apoštoláte

Akvinas Juraj Gabura, OP

**Akvinas Juraj Gabura, OP
(1915)**

Pri vstupe do Dolného Kubína dnes už len zachovaná zvonica medzi panelákmi pripomína, že tu kedysi stála dedinka Veľký Bysterec. Tu, na samom brehu rieky Oravy, sa v jednom z dnes už neexistujúcich domčekov 17. januára 1915 narodil človek, ktorý sa významným spôsobom zapísal do dejín dominikánskej rehole na Slovensku, Akvinas Juraj Gabura. Svedectvo jeho života ako trpiteľa Cirkvi v časoch komunistického režimu a horlivého apoštola však výrazne prekračuje tento rehoľný významový rámec.¹

Ako si spomína dnes už 92-ročný páter Akvinas, hneď prvé chvíle jeho života akoby predznamovali cestu jeho povolania. Mária Gaburová (rod. Karasová, nar. 1888) ho čakala ako druhé dieťa a pred Vianocami r. 1914 cestovala vlakom z Kralovian do Kubína. Bola vtedy vo ôsmom mesiaci. V kupé sedela spolu s akýmisi poľskými Židmi a potichu sa modlila ruženec. Medzi Kralovanmi a Párnicou došlo k nečakanej zrážke vlakov. Všetci popadali tvárou na zem, niektorí sa aj zranili, iba Márii, ktorá bola ponorená do modlitby, sa nič nestalo, ostala pokojne sedieť. Tak sa zachránilo aj dieťa, ktoré nosila pod srdcom. Neskôr, keď sa Akvinas stal dominikánom a kňazom, matka v tom videla zásah Božej prozreteľnosti a silu modlitby sv. ruženca, ktorej šíriteľmi a otcami boli práve dominikáni.

Malý Jurko bol pokrstený na siedmy deň po narodení. Pokrstil ho bratranec jeho starého otca Karasa Vendelín Schwarz, v tom čase farár v Hornej Zubrici (dnes na území Poľska). Zároveň bol jeho krstným otcom. Krstnou mamou sa stala matkina najstaršia sestra Anna Karasová, ktorá bola na fare v Zubrici gazdinou.²

Mladá rodina Gaburovcov sa usadila vo Vrútkach pri dome rodiny Ladányiovcov, keďže otec Jozef (nar. 1887), ktorý pochádzal z Lihôtky – Dolnej Lehoty (teraz spojenej s Oravským Podzámkom), pracoval na železnici ako rušňovodič na trati Bratislava – Košice. Po vypuknutí I. svetovej vojny musel narukovať do prístavu Pula. Slúžil ako námorník, prešiel takto celý svet a nadobudol cenné životné skúsenosti. Oznámenie o narodení syna Juraja mu doručili na vojenskú loď. Neskôr, r. 1917, sa narodil syn Jozef. Vojnové časy boli veľmi ťažké, preto matke s tromi deťmi pomohli príbuzní – Juraj prežil útle detstvo vo Veľkom Bysterci v dome matkiných rodičov, sestru Angelu (nar. 1913) si vzali k sebe krstní rodičia do Námestova a najmladší Jozef zostal s matkou.

Rodina sa však po konečnom návrate otca z vojny dlho spolu netešila – r. 1920 ju postihol ťažký životný úder: smrť matky Márie, ktorá zomrela na španielsku chrípku. Ale aj tu sa našlo riešenie. Máriina mladšia sestra Emília Karasová, veľmi talentovaná učiteľka,

¹ Pokiaľ nie je uvedené inak, životopisné údaje a citované spomienky v tomto príspevku sú podľa autobiografických spomienok Akvinasa Juraja Gaburu, OP, ako ich zaznamenal a publikoval môj brat: LETZ, Róbert: Rozhovor s pátrom Aquinasom Máriom Gaburom, OP. In: *Proglas*, Bratislava, roč. 9, 1998, č. 3 – 4, s. 26 – 30; ako aj podľa doplnkových záznamov spomienok, ktoré odzneli pri príležitostných osobných rozhovoroch s pátrom Akvinasom počas môjho dvojročného pôsobenia v dominikánskom konvente v Bratislave na Kalvárii v rokoch 2004 – 2006. Životopisné údaje uvádza tiež: MARUŠÁK, Štefan: Vstávanie z popola, alebo bratia rehole kazateľov sa vrátili. Rozhovor s pátrom Aquinasom M. Gaburom. In: *Fakty*, roč. 4, 1997, č. 43, s. 12 – 13; RAUČINOVÁ, Mária: Deväťdesiate Vianoce pátra Akvinasa. In: *Katolícke noviny*, roč. 119, 2004, č. 51 – 52, s. 10 – 11.

² Záznam o krste je v matrike pokrstených vo Veličnej. Krstný list Juraja Gaburu, osobný archív pátra Akvinasa.

³ Páter Akvinas na ňu s úctou spomína: „Naša nová matka bola vynikajúca, veľmi inteligentná a praktická. Keď opúšťala učiteľské povolanie, školský inšpektor sa vyjadril, že stráca najlepšiu silu. Venovala sa nám s láskou. Bola to žena hlbokej viery.“

ktorá vyštudovala na učiteľskom ústave sestier uršulínok v Košiciach, sa rozhodla opustiť svoju pedagogickú kariéru a postarať sa o siroty po nebohej sestre.³ Nakoniec sa vydala za Jozefa Gaburu a deťom sa stala druhou matkou. Neskôr sa narodili ďalšie tri deti: Emil (1921), Štefan (1922) a Mária (1932). Otec sa po smrti prvej manželky presťahoval z Vrútok do Kralovian a pracoval ako rušňovodič na oravskej trati Kralovany – Suchá Hora. Rodina sa usadila v železničiarkej bytovke neďaleko stanice.

V tom istom roku Juraj začal v Kralovanoch chodiť do ľudovej školy. Keďže v školskom roku 1924/25 ešte nedovršil desiaty rok, s nástupom na gymnázium musel počkať. Preto ho na tento rok rodičia prihlásili na meštianku v Námestove. Pre Juraja to bol nezabudnuteľný a do budúcnosti veľmi inšpiratívny rok, ktorý prežil u krstných rodičov na fare v Námestove, kde býval u svojho krstného otca Vendelína Schwarz, ⁴ námestovského farára, a u jeho gazdinej, krstnej mamy Anny Karasovej, ⁵ najstaršej matkinej sestry. Vendelín Schwarz bol pre Juraja vzorom duchovne hlbokého a vzdelaného kňaza. A bolo to práve v Námestove, keď Juraj prvýkrát pocítil v sebe povolanie ku kňazstvu. Krstný otec mu neskôr pomohol dostať sa do biskupského internátu v Nitre, ⁶ aby mohol študovať na Československom štátnom reálnom gymnáziu Tomáša Červeňa. Tu absolvoval primu a sekundu v rokoch 1925 – 1927.

Aby Gaburovci zabezpečili deťom dobré vzdelanie a aby rodina zostala pospolu, rozhodli sa r. 1927 presťahovať do Bratislavy. Dať deťom dobrú a všestrannú kresťanskú výchovu bolo ich prvoradým cieľom: „Bolo to veľké požehnanie mať takých rodičov. Boli to ľudia hlbokej viery, ktorú uskutočňovali vo svojich prejavoch denného života, takže týmto nám dali na životnú cestu veľké hodnoty,“ spomína na nich páter Akvinas.⁷

Akvinasovi rodičia Mária a Jozef Gaburovci v deň svadby v Dolnom Kubíne 17. septembra 1912.

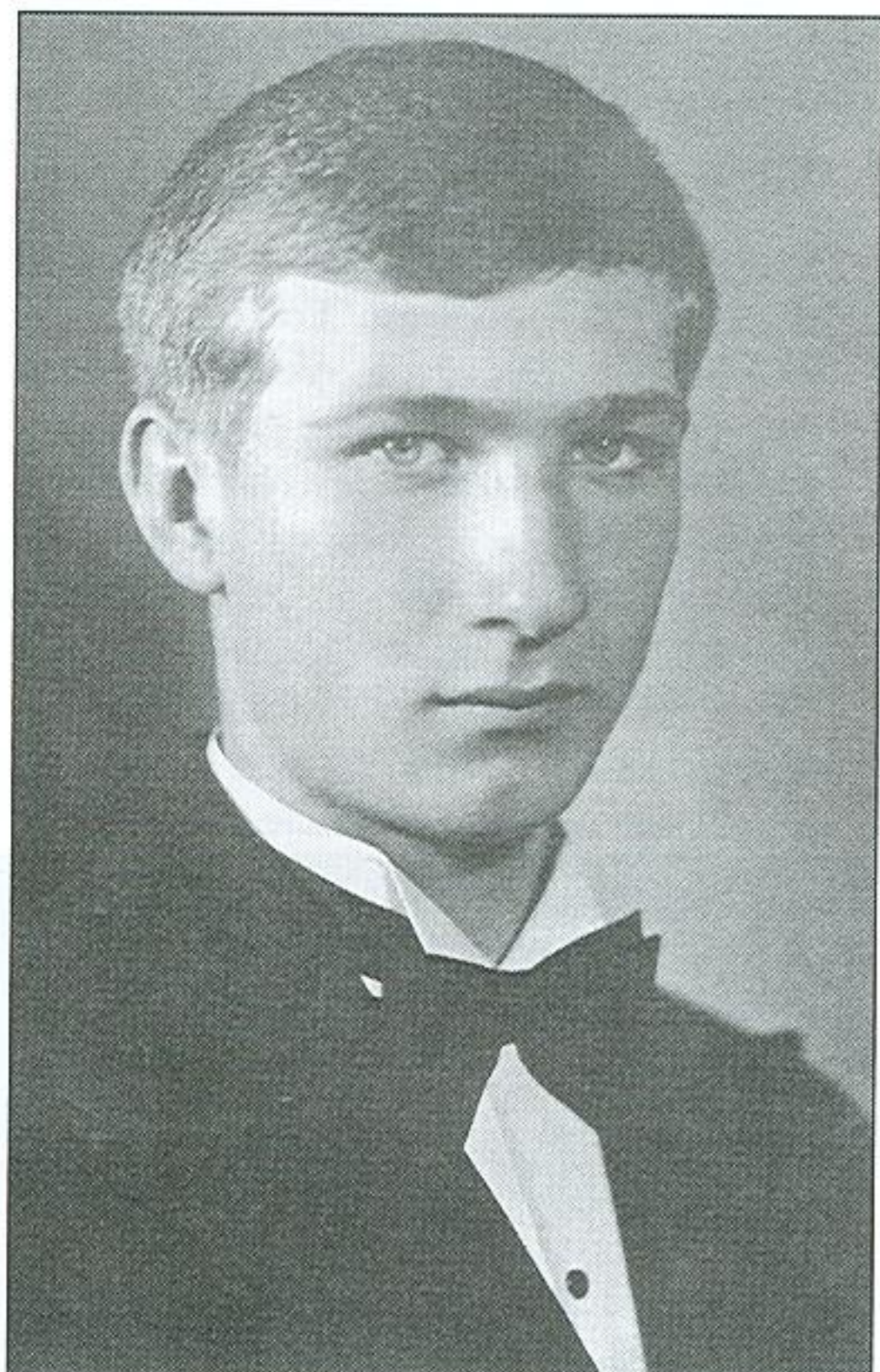
Akvinas Gabura ako chlapec vo farskej záhrade v Námestove spolu s krstnou mamou Annou Karasovou, krstným otcom farárom Vendelínom Schwarzom a jeho kaplánom Jánom Pienčákom v r. 1925.

⁴ Schwarzovci sa na Slovensko dostali niekedy v 1. polovici 19. storočia cez syna miestodržiteľa Mecklenburska – Pomoranska, ktorý ako „márnotratný syn“ opustil rodičovský dom a nakoniec sa usadil v Oravskom Podzámku, kde sa oženil s Karasovou. Vendelín, ktorý bol jeho synom, vstúpil k františkánom do uhorskej Provincie Najsvätejšieho Spasiteľa, istý čas pôsobil v hlohoveckom kláštore, kde učil teológiu. R. 1897 pápež Lev XIII. bulou *Felicite quadam* zjednotil rôzne reformné prúdy františkánskej rehole do jednej (Ordo Fratrum Minorum) a schválil nové Konštitúcie, upravujúce spôsob rehoľného života. V zmysle tejto *Unio Leoniana* sa takmer polovica bratov kňazov Provincie Najsvätejšieho Spasiteľa rozhodla pre dišpenz od rehoľných sľubov a začlenila sa medzi diecézny klérus. Iní zasa, hoci neprijali reformu, nechceli opustiť reholu; bolo im dovolené zostať v kláštorech, avšak nemohli prijímať bratov do noviciátu. Týchto nereformovaných bratov ľudia volali „čierni františkáni“, keďže sa líšili aj habitom. Vendelín Schwarz sa rozhodol pre dišpenz od sľubov a stal sa diecéznym kňazom Spišského biskupstva. Prispieval výchovnými poviedkami a poučnými článkami do slovenských časopisov v Amerike, ako aj do časopisu *Kráľovná svätého ruženca*, ktorý redigoval stankoviansky farár Anton Hromada. Keď na Silvestra r. 1929 odchádzal Vendelín Schwarz do dôchodku, okresný náčelník mu povedal: „Pán farár, keby ste celý rok neboli urobili nič iné, iba povedali túto kázeň, veľa ste urobili.“ Ďalšie svedectvo o ňom podal Akvinasovi svätiaci spišský biskup Barnáš, keď boli spolu vo väzení v Leopoldove. Istý čas pôsobil u Schwarzovcov ako kaplán a bol raz svedkom jeho precítenej kázne s darom jasne vysvetľovať pravdy viery. Počas kázne ukázal jednou rukou k svätostánku, druhou sa udrhol do prs a zvolal: „Pane, verím, že si tu prítomný!“ Nastala chvíľa ticha, keď všetci prežili a hlbšie si uvedomili prítomnosť svätostného Ježiša. Vendelín Schwarz prežil starobu v rodnom dome pátra Akvinasa v Dolnom Kubíne u jeho starých rodičov Karasovcov, kde ho doopatrovala Akvinasova krstná mama Anna Karasová. Zomrel r. 1935, pochovaný je na cintoríne v Dolnom Kubíne.

⁵ Anna Karasová (1879 – 1980) bola Jurajovi vzorom aktívneho kresťana. Bola veľmi citlivá na utrpenie iných a snažila sa im pomôcť, ako mohla. Sama na staré kolená veľa trpela pre svoj zdravotný stav, nemohla sa pohybovať. Neustále sa modlila sv. ruženec a krížovú cestu. Doopatrovali ju v dome Gaburovcov v Bratislave.

⁶ Riaditeľom internátu bol v tom čase ThDr. Karol Ďurček, chod internátu zabezpečovali sestry vincentky, Akvinasov ročník mala na starosti sr. Bernardína. Zachovával sa prísny poriadok. Chovanci spávali v dvoch spoločných spálňach, učili sa v študovni, kde muselo byť vždy úplné ticho.

⁷ HOMOLOVÁ, Jarmila: *Žijem v prítomnosti Božej...* (Páter Akvinas 90-ročný). Slovenský rozhlas, relácia Cesty, 3. 1. 2005. (Jej magnetofónový záznam: AH-PSOP Košice.)

Akvinas Gabura ako maturant bratislavského gymnázia v r. 1933.

Terciu začal Juraj už na Masarykovom gymnáziu na Grösslingovej ulici.⁸ Rodina sa v Bratislave usadila najprv na Jaskovom rade v novom nájomnom dome Matzingera, no keďže nájomné tu bolo privysoké, r. 1928 sa presťahovali do Petržalky. Nakoniec sa Gaburovcovi podarilo s finančnou pomocou krstných rodičov dokončiť stavbu vlastného domu. V predvečer sviatku Nanebovzatia Panny Márie r. 1929 sa presťahovali do novopostaveného rodinného domu na niekdajšom Grösslingovom hone, na dnešnej Zvolenskej ulici č. 47. Ani neskôr však nevyhasol vrúcny vzťah Gaburovcov k rodnej Orave. Páter Akvinas veľmi rád spomína na školské prázdniny, ktoré pravidelne trávil v Kubíne: „Prežívali sme veľkú radosť z krásnej oravskej prírody, vystupovali sme na Choč, prechádzali Gecelou a okolitými vrškami. Keď idem okolo miesta, kde stál náš milý rodný dom, vynorí sa clivá spomienka.“⁹

Jurajov vzťah k Bohu sa v tomto čase gymnaziálnych štúdií prehlboval najmä pravidelnou účasťou na svätej omši. Akú veľkú cenu už vtedy mala preňho eucharistia, dosvedčoval každodennou obetou: každé ráno vstával o 4.15, o 4.45 vyrazil z rodičovského domu na Zvolenskej ulici a pešo prešiel cez Mlynské Nivy až do františkánskeho kostola v centre mesta, kde ministroval pri sv. omši o 5.45. Pred omšou vždy ešte stihol pomôcť s prípravou omšových vecí frátrovi Jukundiánovi, OFM, ktorý mal na starosti sakristiu. Dodnes si spomína na viacerých františkánov z tohto obdobia.

Napriek tomu, že františkáni sa mu stali veľmi blízkymi, keď sa vo štvrtom ročníku rozhodol pre duchovné povolanie, vybral si rehoľu bratskú vo vzťahu k františkánom – dominikánom. Už v kvarte ako 14-15-ročný jasne vedel, že sa chce stať dominikánom. Toto rozhodnutie v ňom postupne dozrievalo. Priťahovala ho najmä osobnosť svätého Dominika a svätého Tomáša Akvinského, rád študoval ich životopisy. Sestra Angela objednávala duchovný časopis *Na hlubinu*, ktorý vydávali českí dominikáni, on sám sa prihlásil na odobranie časopisu *Růže dominikánská*, kde získal konkrétne informácie o dominikánskom rehoľnom živote, o novicoch, a tak postupne si objednával aj ďalšiu literatúru o dominikánoch. Veľmi veľa mu dala kniha *Řád bratří kazatelů čili dominikánů* od pátra Jeronýma Juráka. Postupne ho stále viac nadchýnal dominikánsky ideál spojenia kontemplácie, štúdia a apoštolátu. Dominikáni ho priťahovali spojením stredovekej hĺbky s modernou pružnosťou. Po skončení septimy sa Juraj rozhodol vycestovať do Košíc, aby sa zblízka pozrel, ako vyzerá dominikánsky život. Keď chodieval ministrovať k bratislavským františkánom, často tu stretával českých, ale aj maďarských a talianskych dominikánov, ktorí prichádzali z rôznych dôvodov do Bratislavy alebo sa tu len zastavili. Juraj sa im vždy prihovril.¹⁰ Po maturite 13. júna 1933 sa vybral do Olomouca. Hneď zo železničnej stanice viedli jeho kroky do dominikánskeho kostola, kde ho čakal veľmi hlboký zážitok. Práve keď vošiel do chrámu, bratia spievali kompletórium. Chorálny spev s jemným sprievodom organu – bratia dominikáni s kapucňami na hlavách spievali žalmy. Toto všetko naňho zapôsobilo takým dojmom, akoby bol v predsieni neba. Rozvinutý liturgický život, ktorý prežil v Olomouci, mu na celý život ostal hlbokou spomienkou.

⁸ Viacerí jeho spolužiaci urobili vysokú kariéru, napr. prezident Gustáv Husák, operná speváčka národná umelkyňa Mária Kišoňová-Hubová, hudobný skladateľ Dezider Kardoš a ďalší.

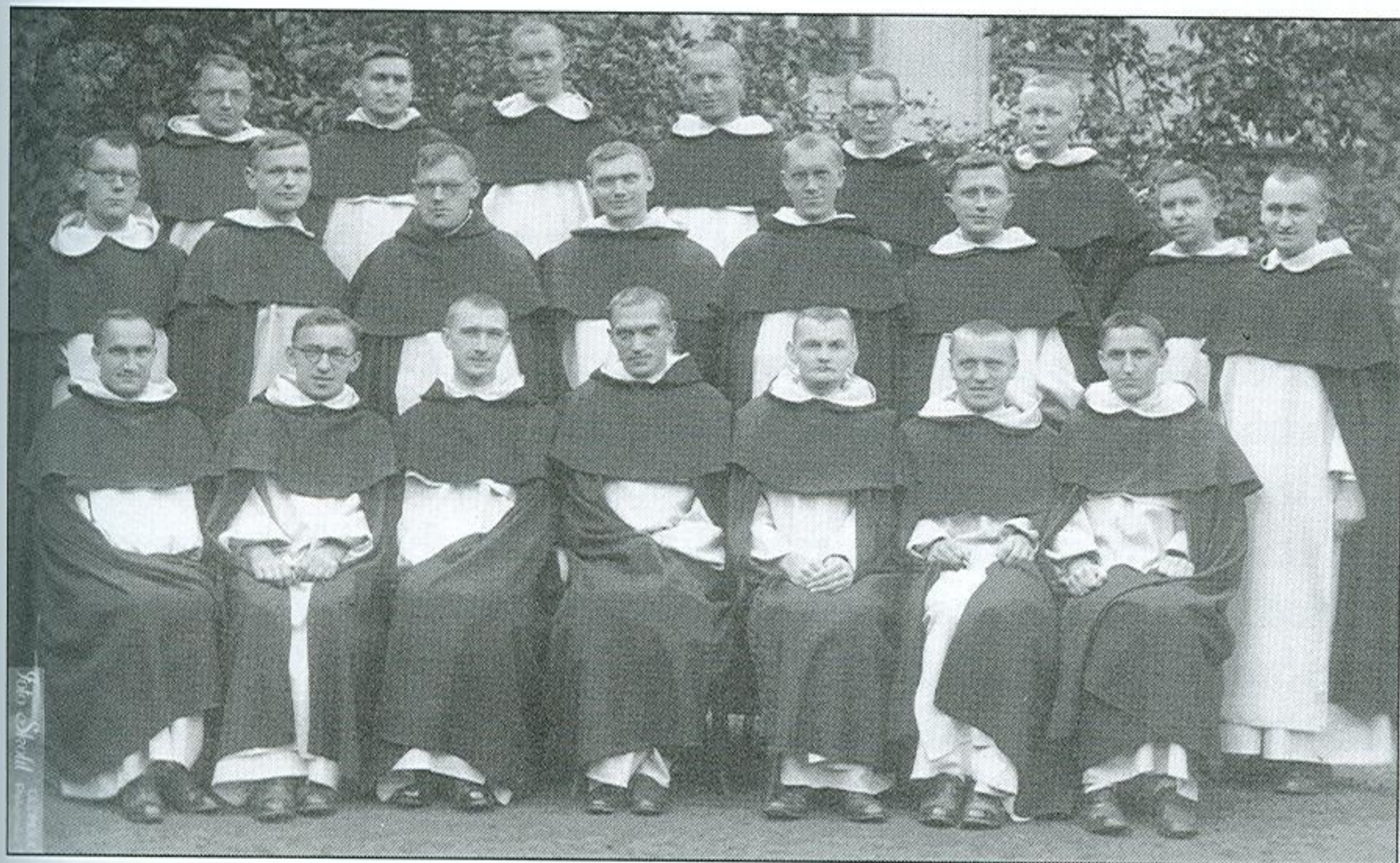
⁹ AHPSOP Košice, fond: Akvinas Gabura. GABURA, Juraj: *Môj vzťah k Orave a najmä k Dolnému Kubínu*. Rukopis, 2005.

¹⁰ Stretol tu napr. Augustína Scherzera, profesora cirkevných a rehoľných dejín, ktorý prišiel do františkánskej knižnice študovať pramene o sv. Albertovi Veľkom. Maďarský dominikán László Juhász povzbudil Juraja v jeho rozhodnutí stať sa dominikánom: venoval mu sv. obrázok, na ktorý mu napísal citát zo Svätého písma: Tene quod habes! – Drž sa toho, čo máš! (Zjv 3,11) Raz k bratislavským františkánom zavítal aj slovenský dominikán Bertrand Huska, ktorý ho potom zobral na prechádzku do Horského parku, kde mu vykladal žalm *De profundis* (Ž 130). Inokedy sa Juraj dopočul, že u kapucínov býva taliansky páter Thomas Kaeppli. Aj tohto slávneho dominikánskeho historika navštívil a porozprával sa s ním.

Už v Olomouci u dominikánov si vykonal desaťdňové duchovné cvičenia a pri obliečke na sv. Václava 28. septembra 1933 dostal rehoľné meno Akvinas – podľa sv. Tomáša Akvinského, slávneho dominikánskeho filozofa a teológa. Noviciát začal spolu s tromi ďalšími novicmi, ktorí boli českej národnosti: Bonaventúrom Doležlom, Vítom Benešom a Rozárom Petrom. Okrem nich bolo vtedy v olomouckom kláštore desať pátrov, šesť frátrov (z nich dvaja boli novici¹¹) a sedemnášť bratov študujúcich teológiu. Z bratov študentov boli slovenskej národnosti traja: Rafael Lexmann, Vojtech Müller a Martin Furman.¹² Magistrom novicov i študentov bol páter Metoděj Habáň, profesor filozofie a psychológie. Svojim zverencom poskytol prvotriednu ľudskú, rehoľnú i intelektuálnu formáciu.¹³

Po noviciáte a zložení prvých rehoľných sľubov 28. septembra 1934 nasledovali filozofické a teologické štúdiá na dominikánskom generálnom teologickom učilišti v tom istom kláštore. Tu brat Akvinas našiel to, čo uspokojovalo jeho vnútro: duchovnú hĺbku, prísnu rehoľnú disciplínu, mlčanie, ktoré viedlo k väčšej sústredenosti na modlitbu a štúdium, verné zachovávanie rehoľných stanov, rozvinutý liturgický život s dennou chorálnou svätou omšou a potom vynikajúcich profesorov, ako boli pátri Silvester Brait, profesor teológie, vydavateľ časopisu *Na hĺbinu* a knižnej edície *Krystal*, Emilián Soukup, profesor morálnej teológie, veľmi hlbavý človek, ktorý zredigoval český preklad *Teologickej sumy* sv. Tomáša, Reginald Dacík, profesor dogmatickej teológie, ktorý napísal niekoľko cenných kníh, Metoděj Habáň, ktorý prednášal filozofiu a vydával časopis *Filosofická revue*, Pavel Škrabal, profesor biblických vied, ktorý zredigoval biblický slovník. Boli to vysokokvalifikovaní profesori, ktorí prišli zo zahraničných štúdií či už v Ríme, švajčiarskom Fribourgu, alebo v belgickom Solchoir a ktorí sa snažili teologickú hĺbku priblížiť aj laikom.

Už popri štúdiu sa Akvinas venoval aj prekladateľskej činnosti. Z francúzštiny preložil knihu Vincenta Bernadota *L'ordre des Frères Prêcheurs*, ktorá vyšla v slovenčine pod názvom *Apoštol pravdy* r. 1935 v Olomouci.¹⁴ Inšpirovaný duchovným odkazom tejto knihy v tom istom roku v časopise *Kultúra* uverejnil aj článok o sv. Dominikovi pri príležitosti jubilea – 700 rokov od jeho kanonizácie. V článku vystihol dôležitosť štúdia pri naplňaní dominikánskeho kazateľského poslania:

Akvinas Gabura ako maturant pred odchodom do noviciátu dominikánov v Olomouci na dvore františkánskeho kláštora v Bratislave spolu s Imrichom Ungerom, OFM, v máji 1933.

¹¹ V tom čase bol noviciát bratov klerikov oddelený od noviciátu bratov spolupracovníkov.

¹² *Catalogus conventuum et fratrum sacri Ordinis praedicatorum ad Provinciam Bohemiae pertinentium Anno Domini 1934, status diei 1. Februarii. Pragae: Sump. Ord., Typis Lidové závody Olomucii, 1934, s. 11 – 12.*

¹³ R. 1938 sa stal provinciálom Českej dominikánskej provincie. Bližšie o tejto významnej osobnosti pozri: MUSIL, Jiří V. (ed.): *Teolog, filozof a psycholog P. Metoděj Habáň OP (1899 – 1984) jak jsme ho znali. Sborník příspěvků ze vzpomínkového semináře k životním výročím v roce 1999. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2000, 144 s.*

¹⁴ BERNADOT, Vincent M.: *Apoštol pravdy. Rehoľa bratov kazateľov. Olomouc, 1935, 77 s.*

Akvinas Gabura ako submagister dominikánskych klerikov v Olomouci (v prvom rade tretí zľava) v septembri 1939.

Akvinas Gabura so študentkami
Dievčenského rehoľného gymnázia
Školských sestier de Notre Dame
v Trenčíne, okolo r. 1943.

„Dominikán študuje, aby poznal pravdu, lebo poznaním rastie láska; štúdiom si pripravuje látku na rozjímanie, v hlbokkej kontemplácii vniká do tajomstva sv. právd, prežíva ich a ovocie kontemplácie potom rozdáva dušiam.“

V závere vyzval k uctievaniu pamiatky sv. Dominika, Učiteľa pravdy: „Kiež by si ho i slovenská katolícka inteligencia vzala za vzor a šírila jeho kult!“¹⁵

29. septembra 1937 brat Akvinas zložil slávnostné sľuby, ktorými potvrdil svoje rozhodnutie vytrvať v zasvätení Bohu v reholi sv. Dominika až do smrti. Za kňaza ho vysvätil v Olomouci 5. júla 1939 na sviatok sv. Cyrila a Metoda olomoucký arcibiskup Leopold Prečan. Správu o Akvinasových primíciách priniesol slovenský františkánsky časopis *Serafínsky svet*: „Dňa 9. júla 1939 vo františkánskom kláštore v Bratislave dp. Aquinas Gabura, dominikán, obetoval Najvyššiemu prvú sv. omšu. Už za mladi rád chodieval do tohoto kláštora ako miništrant a teraz ako služobník Pánov sám prináša najsvätejšiu obeť. Odobierku od rodičov novokňaza mal dp. P. Jakub Vavrek, bratislavský gvardián. Slávnostným kazateľom bol novokňazov rehoľný spolubrat Dr. P. Inocent Müller – tiež Slovák. Na slávnostnej sv. omši prisluhovali primiciantovi jeho rehoľní spolubratia. Bola to dojemná a milá slávnosť, na ktorú budeme spomínať. Novému kňazovi – Oravčanovi prajeme, že by s Božou pomocou úspešne pracoval vo vinici Pánovej.“¹⁶

Primičnú slávnosť umocnilo prvé sväté prijímanie Akvinasovej sestry Márie. Telo Kristovo prijala z rúk svojho brata novokňaza. Po týždni sa konali malé primície aj v rodnom Dolnom Kubíne, kde bol vtedy farárom Mons. Viktor Trstenský. Ako motto na svoj primičný obrázok si brat Akvinas vybral prvé slová Pánovej modlitby: „Otče náš, ktorý si na nebesiach, posväť sa meno tvoje.“ Po vysviacke ešte rok pokračoval v štúdiu v Olomouci s cieľom prípravy na udelenie spovednej fakulty. Popritom vykonával službu submagistra bratov študentov a takto spolupracoval s magistrom študentov Jiřím M. Veselým, OP.

Keďže Košice počas II. svetovej vojny pripadli Maďarsku, slovenskí dominikáni sa usadili v Trenčíne, kde s podporou nitrianskeho biskupa Dr. Karola Kmeťka založili r. 1939 nový rehoľný dom Panny Márie Ružencovej so súhlasom provinciála českej provincie Metoděja Habáňa, OP.¹⁷ Prví bratia Rafael Lexmann a Martin Furman sem

¹⁵ Fr. Aquinas Mária, O. P.: Doctor veritatis. In: *Kultúra*, roč. 7, 1935, č. 6, s. 274 – 275.

¹⁶ Primície vo františkánskom kláštore v Bratislave. In: *Serafínsky svet*, roč. 18, 1939, č. 10, s. 233.

¹⁷ Dominikánsky kláštor v Košiciach sa dostal pod správu maďarskej provincie a r. 1938 prišli doň maďarskí dominikáni. Na druhej strane vycestovanie slovenských bratov do niektorého z kláštorov na území Protektorátu Čechy a Morava tiež nebolo možné. Preto jediné možné riešenie bolo založiť nový rehoľný dom na území Slovenskej republiky. Ako sa však ukázalo neskôr, nebolo to len riešenie z nevyhnutnosti. Rehoľa na Slovensku v bohatom apoštoláte trenčianskeho kláštora preukázala svoju zrelosť v slovenskom prostredí a viedla k ďalšiemu rozvoju, ktorý po násilnom prerušení v rokoch komunistického režimu vyústil do založenia samostatnej slovenskej dominikánskej provincie r. 2001.

prišli v novembri 1939, asi o dva mesiace sa k nim pridali Inocent Müller a Vojtech Müller. Zatiaľ bývali v dome dekana Pecára pod farskými schodmi. Verní svojmu kazateľskému poslaniu predstavili sa trenčianskej katolíckej verejnosti cyklom pôstnych kázni v piaristickom kostole na spôsob konferencií slávneho kazateľa francúzskeho dominikána pátra Lacordaira.

V júni 1940, po tom, ako biskup Kmeťko preložil dovtedajšieho správcu Kurácie sv. Anny Silvestra Hančinského z Trenčína do Žabokriek, zveril túto kuráciu dominikánom. Umožnil im ubytovať sa v dome, ktorý patrilo kurácii a nachádzal sa na Námestí sv. Anny hneď vedľa barokového kostolíka. Práve v tom čase, po siedmich rokoch, keď ukončil štúdiá skúškami z morálnej teológie, vrátil sa páter Akvinas na Slovensko ako dobre sformovaný rehoľník a kňaz. Bol tak veľmi vhodným kandidátom na miesto správcu kurácie. Do Trenčína prišiel 15. augusta 1940, no ako správca kurácie bol menovaný už od 1. júla 1940. Právomoci kuráta a jeho spolubratov potvrdil nitriansky biskup Kmeťko v rozsahu určenom už v minulosti. Dostali na starosť farskú správu v Dolnom Meste (asi päťtisíc veriacich) a v celých Trenčianskych Biskupiciach (asi dvetisíc veriacich) s výnimkou vysluhovania sobášov, ktoré podliehali mestskej fare na Hôrke pod hradom. K farským povinnostiam patrilo vedenie matrik pokrstených a pochovaných, vyhotovovanie úradných dokladov bolo však v kompetencii mestskej fary.¹⁸ V porovnaní s bežnou farskou správou tu teda nebolo až také zaťaženie administratívnou agendou, čo umožnilo dominikánom o to viac rozvinúť špecifický apoštolát rehole.

Spolu s bratmi sa Akvinas v Trenčíne venoval predovšetkým ľudovým misiám po celom Slovensku, organizovaniu pútí na Skalku, duchovnej starostlivosti o toto pútnické miesto, prednáškam, náboženským kurzom, duchovným cvičeniam a obnovám a vedeniu mladých v rámci Združenia katolíckej mládeže; Akvinas bol duchovným vodcom tohto združenia v Trenčíne.¹⁹ Dôležitou zložkou činnosti dominikánov v Trenčíne sa stalo vyučovanie náboženstva na ľudových a meštianskych školách, na Dievčenskom rehoľnom gymnáziu Školských sestier de Notre Dame a na učňovských školách (napr. Neherova krajčírka učňovská škola). Aj Akvinas urobil veľa práce na poli katechézy mládeže v ľudovej škole v Trenčianskych Biskupiciach, na meštianke i na spomínaných dvoch školách. Spomína si, že keď vyučoval na Neherovej učňovke, trieda bola od kancelárie riaditeľa oddelená len sklenenou stenou. Riaditeľ sa Akvinasovi priznal: „Viete, keď ste tu, tak preruším prácu a počúvam aj ja, je to také zaujímavé.“

Lákadlom pre mládež sa stali podujatia blízke jej záujmom: výlety, exkurzie, letné tábory, divadelné predstavenia a pod. Veľký úspech mal napríklad letný tábor pre chlapcov, ktorý viedol páter Akvinas v Dolnej Súči.²⁰ Prvýkrát sa prihlásilo 27 chlapcov, ďalší rok ich bolo už 64. To si musel na pomoc pribrať aktívneho laika Janka Sládkoviča, šikovného mladého učiteľa, bývalého študenta medicíny, ktorého vylúčili zo školy za to, že pracoval v Hlinkovej mládeži.²¹ V malých skupinách sa dominikáni venovali študentskej a robotníckej mládeži. Viedli ju k uvedomenému prežívaniu kresťanskej viery a ku kultúrnemu rozvoju. Podobnú prácu konali aj pre dospelých. Založili Združenie katolíckych mužov, viedli členov tretieho rádu a boli spoluzakla-

¹⁸ AHPSOP Košice, fond: Trenčín. GABURA, Akvinas, OP: *Dominikáni v Trenčíne (1939 – 1949)*. Rukopis, s. 2; POZDIŠOVSKÝ, Štefan: *Kostolík svätej Anny*. Bratislava: AlleGro, 2003, s. 22 (údaje o dominikánoch poskytol Ing. Vojtech Brabenec).

¹⁹ Porov. *Catalogus conventuum et fratrum sacri Ordinis praedicatorum Provinciae Bohemiae A. D. 1941*. Olomucii, 1941, s. 16.

²⁰ Letný tábor dominikánskej mládeže v Dolnej Súči. In: *Svätý ruženec*, roč. 2, 1947, č. 9 – 10, fotodokumentácia na poslednej strane obálky.

²¹ Keď ho vylúčili zo štúdia na lekárskej fakulte, istý spolužiak sa mu ospravedlňoval, že tiež musel hlasovať za jeho vylúčenie. On mu na to povedal: „Nič si z toho nerob. Chcel som ísť k Bohu službou chorým a trpiacim, hoci teraz pôjdem inou cestou, cieľ zostáva ten istý.“ Stal sa učiteľom, ktorý vo svojom živote urobil veľmi veľa na poli apoštolátu.

Akvinas Gabura s chlapcami na letnom tábore miništrantov z Trenčína v Dolnej Súči pred vrchom Krasín v júli 1947.

- ²² AHPSOP Košice, fond: Trenčín. GABURA, Akvinas, OP: *Dominikáni v Trenčíne (1939 – 1949)*, s. 2; POZDIŠOVSKÝ, Štefan: *Kostolík svätej Anny*, s. 22 – 23.
- ²³ Bližšie o revue *Smer* pozri DÓCI, Viliam Š.: *Publikačná činnosť slovenských dominikánov počas 2. svetovej vojny a krátko po nej*. In: ROB, Romuald (ed.): *„100 let zápasů“ – jubileum obnovení České dominikánské provincie*. Sborník z historického symposia v Praze 11. – 12. 11. 2005, in prep.
- ²⁴ AHPSOP Košice, fond: Trenčín. GABURA, Akvinas, OP: *Dominikáni v Trenčíne (1939 – 1949)*, s. 1.
- ²⁵ Bibliografia článkov Akvinasa Juraja Gaburu, OP, v časopise *Smer*: Odpovedám tým, ktorí nás žiadali o informácie o dominikánskej reholi. In: *Smer*, roč. 1, 1941, č. 4, na obálke; Magnifikat života. In: *Smer*, roč. 1, 1941, s. 179 – 180; Nad mŕtvou starca. (fr. amg, op) In: *Smer*, roč. 1, 1941, s. 234 – 235; Umenie a svätosť. (Fr. Anjelov, OP) In: *Smer*, roč. 1, 1941, s. 438 – 444; Dozretá duša. Z duchovných črt zomrelej pani M. Krčméry. In: *Smer*, roč. 3, 1943, s. 208 – 213; Realizmus svätcov. In: *Smer*, roč. 4, 1944, s. 49 – 51; Kresťanský pracovný realizmus. In: *Smer*, roč. 5, 1945, s. 177 – 182; Moderný hlboký kresťan. In: *Smer*, roč. 6, 1946, s. 310 – 317; Kresťanská duchovnosť v dejinnom prúde. In: *Smer*, roč. 6, 1946, s. 375 – 378; Adorácia na parketách a na asfalte. (bez mena) In: *Smer*, roč. 6, 1946, s. 402 – 403; Študentka, vyznavačka viery. (brat dominikán) In: *Smer*, roč. 6, 1946, s. 449 – 451; Študentská kresťanská rodina. (bez mena) In: *Smer*, roč. 6, 1946, s. 451; Teocentrická stavba človeka. (brat dominikán) In: *Smer*, roč. 7, 1947, s. 1 – 11; Preduchovnená lekárka. (bez mena) In: *Smer*, roč. 7, 1947, s. 31 – 35; Keď Kristus pracuje v továrni. (brat dominikán) In: *Smer*, roč. 7, 1947, s. 41 – 42; Z vonkajšieho aj vnútorného svojrázu Anjelského učiteľa. (bez mena) In: *Smer*, roč. 7, 1947, s. 77 – 89; Základné črty kristocentrického plánu. (brat dominikán) In: *Smer*, roč. 7, 1947, s. 177 – 186; Svätostné prijímanie mimo svätej omše? (brat dominikán) In: *Smer*, roč. 7, 1947, s. 292 – 295; Kristocentrická cesta. In: *Smer*, roč. 8, 1948, s. 1 – 13; Nezištnosť v apoštoláte. In: *Smer*, roč. 8, 1948, s. 185 – 187; Farbenie a duchovnosť. In: *Smer*, roč. 8, 1948, s. 275 – 277; krátke recenzie – na básnické zbierky Janka Silana, Mihaila Eminesca, Valentína Beniaka. In: *Smer*, roč. 4, 1944, s. 144.
- ²⁶ Gotika duše. (Fr. Anjelov, OP) In: *Smer*, roč. 2, 1942, s. 32; Omrvinky z poslednej večere. (Fr. Anjelov, OP) In: *Smer*, roč. 2, 1942, s. 145; Petrova loď. (Fr. Anjelov, OP) In: *Smer*, roč. 2, 1942, s. 193; Božie telo. (Fr. Anjelov, OP) In: *Smer*, roč. 2, 1942, s. 241.
- ²⁷ GABURA, Akvinas: Termíny a slová náboženského oboru. In: *Slovenská reč*, roč. 11, 1944, č. 10.

dateľmi ružencových spoločností. K prehĺbeniu duchovného života Akvinas viedol aj krúžok robotníčok, ktoré potom privádzali aj svoje kolegyně k horlivejšiemu kresťanskému životu.

Veriaci prijali dominikánov v Trenčíne veľmi srdečne; ich vynikajúce kázne lákali záujemcov aj zo vzdialenejších osád, najmä veriacich túžiacich po náročnejšom podávaní náboženských právd. Podľa dohody s nadriadeným farským úradom v meste dominikáni prevzali duchovnú správu miestnej väznice pri okresnom súde a duchovnú službu v nemocnici.²²

Dominikáni v Trenčíne verní svojej charizme rozvinuli aj aktivity zamerané na duchovné povznesenie slovenskej inteligencie. Na Slovensku vtedy vychádzalo viacero hodnotných ľudových náboženských časopisov, no pociťovala sa potreba časopisu pre vzdelancov na prehĺbenie ich náboženských vedomostí a najmä duchovného života. Hlavným médiom dominikánskeho apoštolátu slovenskej inteligencie sa stala revue pre duchovný život *Smer*,²³ ktorú v januári 1941 začali trenčianski dominikáni vydávať pod redakčným vedením Inocenta Müllera, OP. Páter Akvinas patril k spoluzakladateľom a spolutorcom tejto revue. Od roku 1942 bol spoluredaktorom *Smeru* a po vojne, r. 1946 prevzal po Inocentovi Müllerovi vedenie revue. Príchod nového šéfredaktora priniesol aj nový výzor časopisu v podobe zmenenej obálky a nových rubriík: Cesty duchovnosti, Duchovnosť vo svätých, Duchovnosť v študentstve, Duchovnosť v živote a Poznámky o knihách. Počet predplatiteľov rástol a náklad dosiahol okolo 4 000 výtlačkov. Posledné číslo *Smeru* vyšlo v októbri 1948, pred štátnym zákazom vydávať tento časopis, takže 8. ročník ostal neúplný.²⁴

Revue *Smer* prepojila rehoľu dominikánov na Slovensku so slovenskou inteligenciou a s mnohými jej významnými osobnosťami. Páter Akvinas sa ako predstaviteľ redakcie napríklad zúčastnil na stretnutí katolíckych literárnych pracovníkov v Žiline, kde mal možnosť kontaktu s viacerými predstaviteľmi katolíckeho kultúrneho života. Do *Smeru* aj sám prispieval duchovnými článkami a teologickými úvahami.²⁵ V rokoch 1941 – 1942 tu uverejnil tiež niekoľko básní pod pseudonymom Anjelov.²⁶ Prekladal z francúzštiny a latinčiny. Prispel aj do časopisu *Slovenská reč* článkom o slovenskej náboženskej terminológii.²⁷ Podieľal sa tiež na dominikánskej knižnej edícii *Veritas*, v rámci ktorej z latinčiny preložil *Výklad Pánovej modlitby*

sv. Tomáša Akvinského (1943).²⁸ Edícia *Veritas* bola aj dielom účinnej spolupráce s laikmi. Napríklad keď v zbrojovke v Dubnici nad Váhom nasadili Nemci na nútené práce mladých Francúzov, niektorí, keď sa dozvedeli, že v Trenčíne sú dominikáni ovládajúci francúzštinu, obrátili sa na nich s prosbou o svedeckú službu. Jedným z nich bol mladý francúzsky učiteľ Jean Paul. Páter Akvinas ho zoznámil s trenčianskym študentom Jánom Koválikom. Keď Jean Paul daroval Jankovi knihu Guya De Larigaudieho *L'étoile au grand large*, Akvinas ho podnietil, aby sa pustil do jej prekladu. Druhú časť preložila duchovná dcéra pátra Akvinasa Margita Ďurčová, profesorka na trenčianskej obchodnej akadémii. Kniha vyšla r. 1946 pod názvom *Radostný život*. Celkovo vyšlo v knižnej edícii *Veritas* 20 hodnotných knižných titulov.²⁹

Pred príchodom frontu sa trenčianski dominikáni na kritické dni nasťahovali do bytu vtedajšieho primára MUDr. Lukáča na Námestí sv. Anny. Dal im k dispozícii dve izby. Večer 9. apríla 1945 však zasiahol budovu Kurácie sv. Anny granát. Nastal veľký požiar a celý dom vyhorel. Budova postavená z nepálených tehál sa nakoniec celkom rozpadla.³⁰ Zásah dostala aj kaplnka v mieste oltára Panny Márie Lurdskej. Jej socha spadla z výšky, no nerozbila sa. Bratia stačili zo zničeného domu zachrániť iba tie najdôležitejšie veci. Neskôr im poskytli vilku neďaleko Námestia sv. Anny (na ulici Horný Šianec 11) Školské sestry de Notre Dame, ktoré ju predtým využívali pre svoje kandidátky. Potom dominikánom vyšiel v ústrety aj mestský úrad. Na Námestí sv. Anny č. 15, neďaleko kostolíka, dominikáni kúpili poschodový dom, ktorý bol vhodný pre kláštor.³¹ Avšak keď sa po vojne po odchode maďarských dominikánov uvoľnil kláštor v Košiciach, niektorí bratia z Trenčína tam odišli. V Trenčíne ostali len traja: Akvinas Gabura, Martin Furman a Rafael Lexmann, formálne asignovaní pod kláštor v Uherskom Brode, keďže Trenčín de iure samostatným domom stále nebol. Popri iných činnostiach a službách bol Akvinas od 18. apríla 1946 aj direktorom dominikánskych terciárov v Trenčíne, od 10. septembra 1948 svedníkom trenčianskych Školských sestier de Notre Dame a exercitátorom.³²

Trenčianski dominikáni neočakávali, že hneď po vojne príde náboženský útlak. Napríklad sovietsky kapitán Čerezov mal o dominikánoch informácie, že sa v období Slovenského štátu politicky neangažovali, a preto ich vybral, aby mali prednášku na slávnosť 1. mája v trenčianskom kine. Prednášať mal páter Akvinas. Vypracoval tému na základe kresťanskej sociálnej náuky. Čerezov sa však cítil dotknutý, že v prednáške nespomenul Červenú armádu.

V nasledujúcich rokoch, osobitne po februári 1948 bratia prežili viaceré bolestné udalosti, ktoré nakoniec vyústili do núteného odchodu dominikánov z Trenčína. Páter Rafael Lexmann chodieval do trenčianskej nemocnice, kde vykonával pastoračnú službu. Spovedával tam tiež rehoľné sestry vincentky, z ktorých jedna vedela o činnosti troch vysokoškolákov – Tunegu, Púčika a Tesára. Niečo mu v súkromnom rozhovore povedala, údajne mal na premietačke prečítať nejaký mikrofilm s protištátnym obsahom. Tak ho 11. januára 1949 prišli zatknúť a urobiť domovú prehliadku kláštora. Kým zabavovali jeho veci i premietačku, podarilo sa mu utiecť.³³ Za to sa

²⁸ Anjelského učiteľa svätého Tomáša Akvinského, OP, *Výklad Pánovej modlitby*. Trenčín : Dominikánska edícia *Veritas*, 1943, 63 s. (z latinčiny).

²⁹ Porov. DÓCI, Viliam Š.: *Publikačná činnosť slovenských dominikánov počas 2. svetovej vojny a krátko po nej*.

³⁰ POZDIŠOVSKÝ, Štefan: *Kostolík svätej Anny*, s. 23.

³¹ Bol to poschodový dom, ktorý patrilo istej židovskej rodine. Dominikánom sa podarilo skontaktovať s dedičkou tohto domu, ktorá žila v Záhrebe, a za dom jej riadne zaplatili.

³² Porov. *Catalogus conventuum et fratrum sacri Ordinis praedicatorum Provinciae Bohemiae A. D. 1946*. Pragae : Typis officinae cyrillo-methodianae V. Kotrba pro manuscripto impressum, 1946, s. 18; *Catalogus conventuum et fratrum sacri Ordinis praedicatorum Provinciae Bohemiae in CSR exeunte Anno 1948 ad 1. Decembris*. Pragae : EKO Olomouc, 1948, s. 34; *Catalogus generalis Ordinis praedicatorum (mense Aprili MCMXLIX) reverendissimi patris fr. Emmanuelis Suarez magistri generalis Ordinis jussu editus*. Romae : Societá tipogr. Castaldi, 1949, s. 263.

³³ Rafael Lexmann sa potom skrýval v Česku a 31. januára 1949 sa pokúsil o prechod do Nemecka pri Domažliciach. Tu ho však zadržali a bol odsúdený na 6 rokov väzenia.

dominikánom pomstili tak, že ich kláštor skonfiškovali. Páter Martin Furman odišiel s časťou nábytku do kláštora v Uherskom Brode, kam bolo z Trenčína najbližšie. Akvinas nemohol Trenčín opustiť, lebo bol správcom Kurácie sv. Anny. Našiel si podnájom – izbu u rodiny Žuchovcov na Hornom Šianci, kde býval od januára do 12. novembra 1949; odtiaľ zabezpečoval aspoň nevyhnutnú duchovnú starostlivosť. Provinciál Ambróz Svatoš, OP, uznal, že v takejto situácii nie je vhodné v Trenčíne ďalej pôsobiť, preto ho preložil do Košíc, kde ho menoval za predstaveného (superiora) dominikánskeho kláštora, nakoľko 19. septembra 1949 dovedajší košický superior Pius Krivý, OP, musel prejsť do ilegality. Odchod pátra Akvinasa do Košíc bol zároveň ukončením 10-ročnej požehnanej činnosti dominikánov v Trenčíne.

V Košiciach našiel páter Akvinas solídny rehoľný život, no v spoločenskom ovzduší už bolo cítiť nepríjemne ťažkú atmosféru totalitného komunistického režimu. Akvinas pokračoval v apoštolskej práci, ako sa dalo. Dával tu tajné exercície pre vysokoškolákov; niektorí z nich boli priamo ubytovaní v kláštore, iní sa na noc rozchádzali. Venoval sa aj sestrám dominikánkam, ktoré tam pôsobili v škole. 13. apríla 1950 navštívil svojich rodičov v Bratislave, odkiaľ chcel pokračovať na misie do Moravského Lieskového. V Bratislave sa však dozvedel, že internujú saleziánov. Tak sa ponáhlal do Trenčína, aby tam prednášal Školským sestrám de Notre Dame. Po ceste sa dopočul, že zobrali františkánov z Beckova a z Pruského i redemptoristov z Kostolnej. Dal si to do súvislosti s likvidáciou kláštora saleziánov v Bratislave a bolo mu jasné, že sa likvidujú mužské rehole. Pritom sa na ulici ešte stále pohyboval v rehoľnom odeve. V Trenčíne prechádzal okolo skupiny bezpečákov a začul poznámku: „Ten nám aj tak neutečie.“ Keď prišiel k rehoľným sestrám, potvrdil sa jeho predpoklad o prebiehajúcej likvidácii reholí. Na radu známych sa začal skrývať.

Košickú komunitu dominikánov zaistili počas Akcie K podobne ako väčšinu ostatných mužských reholí uprostred noci z 13. na 14. apríla 1950. Nepodarilo sa zaistiť jedine predstaveného – pátra Akvinasa. Preto okamžite prišiel z Košíc na ŠtB v Trenčíne takýto ďalekopis: „Počas akcie ‚K‘ bolo zistené v kláštore dominikánov v Košiciach, že Juraj Akvinas Gabura, rehoľník, odišiel a toho času sa má zdržiavať v Trenčíne na námestí sv. Anny, t. j. bývalý kláštor. Žiadam o prešetrenie, či sa menovaný rehoľník nachádza vo vašom obvode na uvedenej adrese. Jestli áno, nech je tento odoslaný do kláštora Pezinok.“³⁴

Podobne ako iní predstavení rehoľných komunít a vybraní tzv. reakční rehoľníci, aj Akvinas mal byť sústredený do prísnejšieho, tzv. kárneho sústreďovacieho kláštora, ktorým bol spočiatku kapucínsky kláštor v Pezinku.³⁵ Z košických dominikánov sa tam ocitol Mikuláš Lexmann, považovaný za „nebezpečného“ rehoľníka.³⁶ Zo začiatku sa Akvinas krátky čas skrýval v Trenčíne najprv v rodine Košíkovcov, následne u jednej panej. Potom ho mali ukryť v jednej horárni v Podsuchej pri Ružomberku; horár mal však obavy, že sa to prezradí, a tak musel ísť Akvinas ďalej. Nejaký čas sa skrýval v Liptovskej Štiavnici, kde raz policajti robili kontrolu a Akvinas sa musel rýchlo ukryť do slamy. V Martinčeku neďaleko Ružomberka našiel útočisko u jednej rodiny, ktorá ho s láskou prijala: hoci sa sama tiesnila v jedinej

³⁴ AMV ČR Praha, fond: S/2-125-71. Útvar 468-A útvaru 413-A 14. 4. 1950 05:10 hod.

³⁵ Porov. DUBOVSKÝ, Ján M.: *Akcia kláštory. Komunistický režim na Slovensku v boji proti mužským rehoľiam v rokoch 1949 – 1952*. Martin : Matica slovenská, 1998, s. 61.

³⁶ Porov. LETZ, Dominik R.: Mikuláš Jozef Lexmann, OP. Pred Pána predstúpil so sklonenou hlavou. In: LAGOVÁ, Veronika (ed.): *Smrť za mrežami*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2006, s. 214 – 216.

izbe, našlo sa miesto aj pre pátra Akvinasa. Potom nakrátko odišiel do Dolného Kubína ku svojej krstnej mame. Od nej sa dozvedel, že i tu ho hľadala Štátna bezpečnosť. Musel teda odtiaľ odísť a skrývať sa v Medzibrodí nad Oravou u Šimona a Margity Hunčagovcov.³⁷ Z Medzibrodia, kde žil niekoľko mesiacov, z času na čas chodieval cez les do Bzín, kde sa na fare stretával so skupinou mladých ľudí a prehlboval ich v duchovnom živote. Bzinský farár Karol Uhlárik poskytoval priestor na rôzne tajné stretnutia kňazov v ilegalite, ako aj priestor na ich apoštolské aktivity.³⁸ Tu sa Akvinas stretol aj so svojím spolubratom Piom Krivým, OP, ktorý sa v tom čase tiež skrýval na Orave.

V tajne pôsobiacich kňazoch, akými boli Akvinas a Pius, videli predstavitelia komunistického režimu nebezpečenstvo hlavne v tom, že pôsobili nekontrolovateľne medzi domácim obyvateľstvom, ktoré im poskytovalo úkryt a solidarizovalo s nimi. Boli súčasťou tvoriacej sa paralelnej cirkevnej štruktúry – skrytej Cirkvi.³⁹ Po nejakom čase sa ani Medzibrodie neutajilo. Preto Akvinas prešiel do nového úkrytu v Dlhej nad Oravou, kde od októbra 1950 našiel útočisko v roľníckej rodine Pavla Kováča. Dozvedeli sa však, že komisia miestneho národného výboru bude u dedinských boháčov robiť kontroly dodávok. Takto by ľahko mohli nájsť aj Akvinasa, preto ho v máji 1952 presťahovali k chudobnejším susedom manželom Jozefovi a Terézii Osadským. Stravu mu naďalej zabezpečovala rodina Kováčovcov. Akvinas svojim dobrodincom poskytoval duchovnú službu, vysluhoval im sviatosť zmierenia, umožňoval účasť na sv. omši.⁴⁰ V Dlhej nad Oravou prežil Akvinas najdlhší pobyt v úkryte. A práve tam sa stala aj udalosť, po ktorej nasledovali roky ťažkého utrpenia.⁴¹

V horách pri Dlhej nad Oravou sa vtedy skrývali Štátnou bezpečnosťou stíhaní členovia tajnej organizácie Biela légia, ktorí sa koncom mája 1952 rozhodli vytvoriť samostatnú ilegálnu ozbrojenú skupinu. Vybudovali si bunker v lesoch pod Magurou a robili rôzne zastráňujúce akcie proti miestnym komunistickým činiteľom (napr. proti predsedovi MNV v Dlhej nad Oravou), aby sa vzdali svojich funkcií. 7. júna prepadli poštový automobil s peniazmi, aby získali finančné prostriedky na vedenie partizánskeho spôsobu boja proti komunizmu.⁴² V takomto rozpoložení si chceli dať do poriadku otázku svedomia. Dozvedeli sa, že sa tam skrýva kňaz, a poprosili o svätú spoveď, keďže sa nachádzali v stálom nebezpečenstve. Spoveď sprostredkovala Terézia Osadská, ktorú o to požiadala manželka člena Bielej légie Jozefa Mika. 16. augusta Akvinas išiel asi o desiatej večer do jedného humna pri cintoríne, kde vyspovedal troch členov Bielej légie: Jozefa Panáča, Jána Fróleka a Jozefa Mika. Posilnil ich potom tým, že im povedal, aby sa spoliehali na to, že Božia prozreteľnosť sa o nich postará, aby si uchovali v dušiach Boha.

Pýtali sa ho, či je povolené niekoho zastreliť, na čo im odpovedal, že Cirkev dovoľuje zabitie človeka len v sebaobrane, aj to len v prípade, keď niet inej možnosti zachrániť si vlastný život. Na ďalšiu otázku, či Cirkev povoľuje krádež, im odpovedal, že len v tom prípade, keď je človek v krajnej núdzi.⁴³ Bol presvedčený, že nemajú v úmysle páchať násilnosti, o ktorých sa pri rozhovore zmieňovali. Pre každý prípad ich vystríhal pred akýmkoľvek násilím.⁴⁴ Nadránom okolo pol tretej

³⁷ Je zaujímavé, že asi o 45 rokov neskôr do rehole dominikánov vstúpil Peter Hunčaga (brat Gabriel), ktorého otec pochádza zo Bzín a je v príbuzenskom vzťahu k tejto rodine z Medzibrodia.

³⁸ Porov. LETZ, Róbert: Pius Krivý v ilegalite v rokoch 1949 – 1954, súdny proces s ním a s inými nespravodlivo obvinenými v tejto súvislosti. In: LETZ, Dominik R. (ed.): *Verný pravde. Život a dielo slovenského dominikána Pia Krivého*. Bratislava: Rehoľa dominikánov na Slovensku, 2006, s. 82.

³⁹ Porov. LETZ, Róbert: *Prenasledovanie kresťanov na Slovensku*. In: MIKLOŠKO, František – SMOLÍKOVÁ, Gabriela – SMOLÍK, Peter (eds): *Zločiny komunizmu na Slovensku 1948 – 1989 I*. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2001, s. 167.

⁴⁰ Porov. ŠA Bratislava, fond: Štátny súd Bratislava, 2 TS III 93/52 – trestná vec Jozef Panáč a spol. Trestné oznámenie Krajskej správy Štátnej bezpečnosti Žilina adresované Štátnej prokuratúre Bratislava. Žilina 24. 10. 1952.

⁴¹ Predpovedala mu ich nemecká mystička a vizionárka Terézia Neumannová. Bolo to asi r. 1947 cez jednu učiteľku z Trenčína, ktorá ju navštevovala. Od tej učiteľky sa Akvinas dozvedel, akú veľkú vieru má stigmatizovaná Terézia v kňazské požehnanie, a tak jej ho z Trenčína posielal. Učiteľka o tom nevedela. Raz prišla a povedala, že Terézia odkazuje nejakému kňazovi, ktorý jej posielal požehnanie, že bude niekoho spovedať, potom sa to prezradí a on bude veľa trpieť. Terézia Neumannová cítila požehnanie, ktoré jej páter Akvinas posielal.

⁴² ŠA Bratislava, fond: Štátny súd Bratislava, 2 TS III 93/52 – trestná vec Jozef Panáč a spol. Žaloba Štátnej prokuratúry v Bratislave Štátnemu súdu v Bratislave. Bratislava 11. 11. 1952. Podobne členovia tejto skupiny 31. 8. 1952 ulúpili 5,84 mil. Kčs z pošty na železničnej stanici v Dolnom Kubíne.

⁴³ Tamže. Trestné oznámenie KS ŠtB Žilina adresované Štátnej prokuratúre Bratislava. Bratislava 24. 10. 1952.

⁴⁴ Tamže. Zápisnica napísaná 5. 11. 1952 na KS ŠtB Žilina, 6. odbor v Ružomberku.

Rozsudok Štátneho súdu v Bratislave
vyhlásený na verejnom pojednávaní
v Dolnom Kubíne 22. novembra
1952, 1. a 2. strana.

Za III 93/52

V mene republiky!

Štátny súd oddelenie v Bratislave vyhlásil na verejnom pojednávaní konanom dňa 22. novembra 1952 v Dolnom Kubíne tento
r o z s u d o k :

Obvinení

I. Jozef Panáč, nar. dňa 11. marca 1921 vo Hvoznici, okr. Bytča, tkačský majster, posledne bytom v Trstennej, t.č. vo väzbe,

II. Ján Frolek, nar. dňa 8. novembra 1932 v Nižnej nad Oravou, okr. Trstennej, opravár tkáčskych strojov, posledne bytom v Nižnej nad Oravou, okr. Trstennej, t.č. vo väzbe,

III. Peter Gvora, nar. dňa 26. októbra 1923 v Dlhej nad Oravou, okr. Dolný Kubín, roľník, posledne bytom v Dlhej nad Oravou, č.d. 142, okr. Dolný Kubín, t.č. vo väzbe,

IV. Tomáš Záhorec, nar. dňa 14. decembra 1931 v Nižnej nad Oravou, okr. Trstennej, lanárskeho majstra, posledne bytom v Nižnej nad Oravou, č.d. 99, okr. Trstennej, t.č. vo väzbe,

V. Tomáš Zuffa, nar. dňa 10. septembra 1932 v Zemanskej Dedine, okr. Trstennej, strojný zmočník, posledne bytom v Zemanskej Dedine, č.d. 25, okr. Trstennej, t.č. vo väzbe,

VI. Juraj Gabura, nar. dňa 17. januára 1915 vo Veľkých Bysterci, okr. Dolný Kubín, pater rádu Dominikánov, posledne bytom v Košiciach, Mášiaraka ul.č. 6, t.č. vo väzbe,

s ú v i n n í , š e

I. Jozef Panáč, II. Ján Frolek, III. Peter Gvora, IV. Tomáš Záhorec a V. Tomáš Zuffa:

V dobe od začiatku roku 1952 obvinení Jozef Panáč a Ján Frolek od augusta 1950 do septembra roku 1952 na rôznych miestach okresu Dolný Kubín a Trstennej priatupením za člena protištátnej skupiny majúcej za cieľ rozvrátenie a zničenie ľudovodemokratického štátneho zriadenia, akromožňovaním zbraňí a streliva na tento účel, prevádzkou teroristických a násilníckych akcií, spoločne sa navzájom a s inými k pokusu zničiť ľudovodemokratické štátne zriadenie, ktoré je zaručené Ústavou, pričom hromadili zbraň a strelivo;

a okrem toho **I. Jozef Panáč a II. Ján Frolek** dňa 7. júna 1952 na ceste medzi Ústím nad Oravou a Tvrdošincami

094

- 2 -

spoločným ozbrojeným a násilným prepadom poštového auta, riadeného šoférom Ondrejom Bláhom a odcudzením 349.600.- Kčs a

I. Jozef Panáč, II. Ján Frolek, III. Peter Gvora a IV. Tomáš Záhorec:

dňa 31. augusta 1952 na železničnej stanici v Dolnom Kubíne spoločným ozbrojeným a násilným prepadom poštovej zásielky opatrovanej poštovým zamestnancom Františkom Štajerom a odcudzením 5.840.000.- Kčs, ako členovia spolčenía použili proti iným násilie v úmysle zmocniť sa cudzej veci.

VI. Juraj Gabura:

od apríla roku 1950 do septembra 1952 na rôznych miestach Oravy vykonávaním tajnej duchovnej správy podľa rozvrátených a nepriateľských inštrukcií Vatikánu a tajným prislubovaním náboženských úkonov, najmä osobám protištátne činným, spolčil sa so zradnou vysokou cirkevnou hierarchiou a osobami protištátne činnými, aby sa pokúsil rozvrátiť ľudovodemokratické štátne zriadenie, ktoré je zaručené Ústavou.

T ý m a s p á c h a l i :

I. Jozef Panáč, II. Ján Frolek, III. Peter Gvora, IV. Tomáš Záhorec a V. Tomáš Zuffa:
trestný čin velezrady podľa § 78 ods. 2 písm. a) ods. 1 písm. c) ods. 3 písm. d) trz.

a okrem toho:
I. Jozef Panáč, II. Ján Frolek, III. Peter Gvora, IV. Tomáš Záhorec:
trestný čin lúpeže podľa § 232 ods. 1 a 2 písm. a) trz.

VI. Juraj Gabura: trestný čin velezrady podľa § 78 ods. 2 písm. a) ods. 1 písm. c) trz. zsk.

o d s u d z u j ú s a ,

obv. Jozef Panáč, Ján Frolek, Peter Gvora a Tomáš Záhorec podľa § 78 ods. 3 trz., s ohľadom na § 22 ods. 1 trz. a použitím § 29 ods. 2 trz. obv. Tomáš Zuffa podľa § 78 ods. 3 trz. a použitím § 29 ods. 2 a obv. Juraj Gabura podľa § 78 ods. 1 trz. a to jednotliví obvinení.

Obvinený Jozef Panáč na 25 rokov odňatia slobody, (dvadsaťpäť), obvinený Ján Frolek na 23 (dvadsaťtri) rokov odňatia slobody, obvinený Peter Gvora na doživotné odňatie slobody, obvinený Tomáš Záhorec na 20 (dvadsať) rokov odňatia slobody, obvinený Tomáš Zuffa na 18 (osemnásť) rokov odňatia slobody, obvinený Juraj Gabura na doživotné odňatie slobody.

Okrem toho ukladá obvineným tieto vedľajšie tresty:

slúžil svätú omšu a priniesol im sväté prijímanie. Pri rozlúčke im povedal, nech o ich stretnutí nikomu nič nehovoria. Oni to ale povedali istému človeku, ktorý ich zásoboval. Ten, keď ho zaistili a mučili, nakoniec pátra Akvinasa prezradil. Úkryt Bielej légie pod Magurou bol prezradený a 8. septembra obklúčený príslušníkmi SNB. Keď títo ich žiadali, aby sa vzdali, odmietli. Strhla sa krátka prestrelka a jedného z členov Bielej légie zasiahla guľka do hlavy. Previezli ho do nemocnice v Trstenej. Požiadali lekárov, aby ho nejakými injekciami priviedli k vedomiu, že sa chcú od neho dozvedieť niekoľko vecí, zranený člen Bielej légie však dokonal.

Ostatných dvoch i ďalších vyšetrovali. Počas vyšetrovania padlo aj meno Akvinasa Gaburu. Hľadali ho, lenže on sa už skrýval u inej rodiny. Keď z tých dvoch rodín, u ktorých sa skrýval, zobrali rodičov, cítil mravnú povinnosť ísť sa prihlásiť, aby ich nemučili; oni totiž nevedeli, kde sa práve skrýval. Z Dlhej preto v noci v prudkom leja-ku odišiel do Dolnej Lehoty-Lihôtky, rodnej obce svojho otca. Tam navštívil sesternicu, u ktorej krátko pobudol, a 26. septembra sa išiel prihlásiť na policajnú stanicu v Oravskom Podzámku. Prišla preňho Štátna bezpečnosť z Ružomberka. Ako ho dávali do auta medzi seba, hneď mu povedali: „Skrývali ste sa u Kováčovcov a Osádkých. Tých troch ste spovedali a Osadská vás k nim priviedla.“

Všetko súhlasilo, všetko bolo prezradené. Od 27. septembra bol v tvrdej vyšetrovacej väzbe. Krajská správa Štátnej bezpečnosti v Žiline vydala 24. októbra 1952 trestné oznámenie na 25 páchatelov – Jozefa Panáča a spol. Ako trestný čin celej skupiny sa uvádza velezrada, združovanie proti republike, lúpež, marenie dozoru nad cirkvami a náboženskými spoločnosťami, neoznámenie trestného činu. Akvinas Juraj Gabura bol jedným z obvinených. Podľa tohto oznámenia „jeho zákerná protištátna činnosť datuje sa od roku 1950, kedy utiekol z kláštora rádu dominikánov z Košíc a od tohto času sa ukrýval na rôznych miestach na Slovensku a to u osôb reakčne zmýšľajúcich a zvlášť u dedinských boháčov... Gaburova hnusná zločinná činnosť vyvrcholila až tým, že sa tento spojil s teroristickou skupinou Jozefa Miku a jeho spoločníkov, ktorej skupine poskytol spoveď a prijíma-

nie... takto duševne posilňoval Gabura teroristickú skupinu i keď dobre vedel, keď sa ho pýtali na zabitie človeka, že tu ide o človeka takého, ktorý týchto bude prenasledovať pre ich hnusné zločiny. Na jednej strane im povedal, aby sa spoliehali na boha a na druhej strane, že cirkev povoľuje kradnúť, keď je človek v krajnej núdzi. Tuna odhalil Gabura pravú tvár cirkevnej hierarchie a ukázal, čo všetko cirkevná hierarchia dokáže.⁴⁵

Je evidentné, že už od začiatku tu bol cieľ celý prípad propagačne využiť ako odstrašujúci prípad spojenia Katolíckej cirkvi s „teroristami“:⁴⁶ „Na koho sa opierali ešte títo teroristi v páchaní svojich zločinov? Kto ich v tom ešte podporoval, že sa z nich stali takí profesionálni zločinci? Je to vatikánske duchovenstvo, je to rímskokatolícky kňaz Juraj Gabura, ktorý už dlhšiu dobu pracuje protištátne, proti nášmu pracujúcemu ľudu. Aké sú jeho zločinné úmysly dokázal to jasne, keď došli za ním teroristi Miko, Panáč a Frolek, aby ich vyspovedal, že cirkev vraždy pripúšťa. Je jasné, o čo tomuto kňazovi išlo. Išlo mu o to, aby sa z týchto teroristov stali ešte zbesilejší zločinci.“⁴⁷

Štátna prokuratúra v Bratislave podala žalobu na Akvinasa Juraja Gaburu v rámci skupiny šiestich osôb na čele s Jozefom Panáčom a navrhla celý proces súdne pojednávať v Dolnom Kubíne.⁴⁸ Štátny súd z Bratislavy napokon skutočne zasadal v tomto meste, kde vo veľkej kinosále urobili verejný monstreproces, aby takto zastrašili ľudí. Hlavné pojednávanie pokračovalo v propagandistickom ťažení, pri ktorom vykonštruované spojenie kňazov s „teroristami“ malo odraďovať obyvateľov Oravy od pomoci kňazom žijúcim v ilegalite.⁴⁹

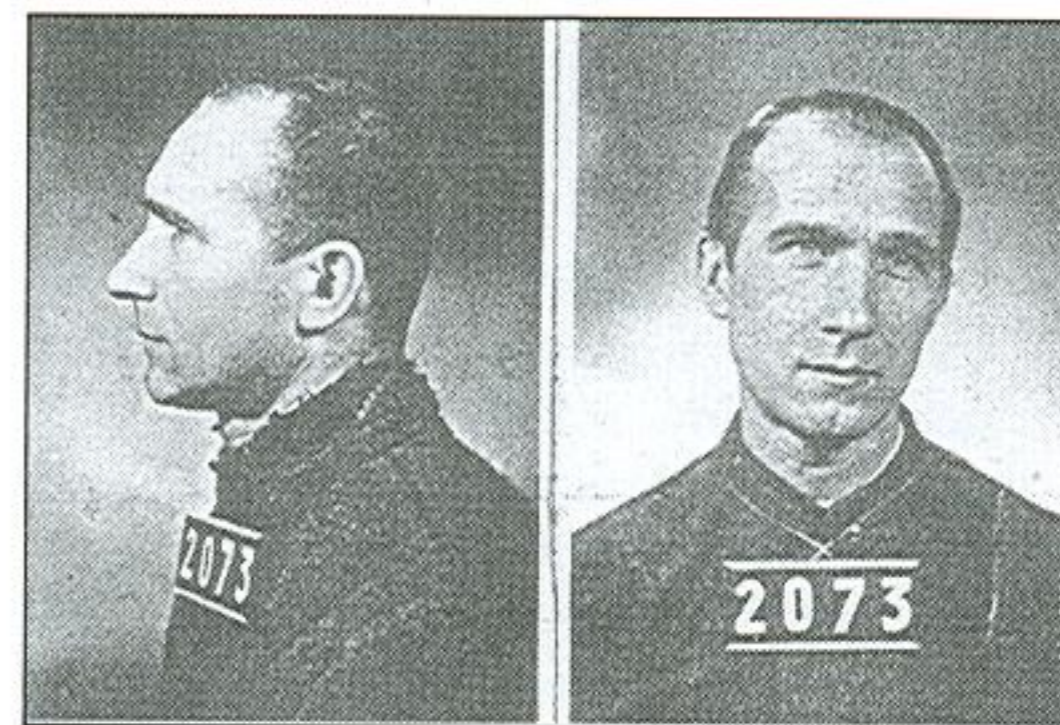
Pri procese sa Akvinasa pýtali, či vedel o tom, akú činnosť vykonávala zaistená skupina troch mužov, ktorých spovedal. Odpovedal záporne. Súd uskutočnil konfrontáciu s Frolekom a Panáčom, ktorí uviedli: „Gabura vedel, že sa túlame po horách, avšak o tom, že máme zbrane, nevedel.“

V pozadí tejto výpovede bolo cítiť strach. Akvinas však trval na svojej výpovedi a uvádzal: „... neoznámil som ich preto, lebo k nim som si šiel vykonať svoju kňazskú povinnosť a nešiel som k nim ako občan. Prehlasujem, že som nevedel o ich protištátnej činnosti.“⁵⁰

Akvinasa Juraja Gaburu 22. novembra 1952 odsúdili na doživotné odňatie slobody pre trestný čin velezrady za to, že „od apríla roku 1950 do septembra 1952 na rôznych miestach Oravy vykonávaním tajnej duchovnej správy podľa rozvratných a nepriateľských inštrukcií Vatikánu a tajným prisluhovaním náboženských úkonov, najmä osobám protištátne činným, spolčil sa so zradnou vysokou cirkevnou hierarchiou a osobami protištátne činnými, aby sa pokúsil rozvrátiť ľudovodemokratické štátne zriadenie, ktoré je zaručené Ústavou.“

Zo šiestich obvinených dostal Akvinas paradoxne najprísnejší trest, spolu ešte s jedným odsúdeným. Ostatní, ktorí sa dopustili aj lúpeže, boli odsúdení na 18 – 25 rokov odňatia slobody.⁵¹

Odsúdený páter Akvinas zostal ešte nejaký čas vo väzbe v Ružomberku. V osobnom dotazníku, zaradenom do väzenského spisu, na požiadavku „Posúďte sebakriticky svoje vlastnosti“ uviedol: „Som jemnejšej, súcitnej povahy s melancholickým zafarbením.“ Ako osobné záľuby vymenoval písomníctvo, maliarstvo. Pri otázke „Máte pocit viny? Lutujete trestného činu a ako ho chcete napraviť?“

Akvinas Gabura ako väzeň v r. 1954.

⁴⁵ Zápisnica napísaná 5. 11. 1952 na KS ŠtB Žilina, 6. odbor v Ružomberku.

⁴⁶ LETZ, Róbert: Prenasledovanie kresťanov na Slovensku, s. 179.

⁴⁷ ŠA Bratislava, fond: Štátny súd Bratislava, 2 TS III 93/52 – trestná vec Jozef Panáč a spol. Trestné oznámenie KS ŠtB Žilina adresované Štátnej prokuratúre Bratislava. Žilina 24. 10. 1952.

⁴⁸ Tamže. Žaloba Štátnej prokuratúry v Bratislave Štátnemu súdu v Bratislave. Bratislava 11. 11. 1952.

⁴⁹ LETZ, Róbert: Prenasledovanie kresťanov na Slovensku, s. 179.

⁵⁰ ŠA Bratislava, fond: Štátny súd Bratislava, 2 TS III 93/52 – trestná vec Jozef Panáč a spol. Zápisnica o hlavnom pojednávaní Štátneho súdu Bratislava v Dolnom Kubíne. Dolný Kubín 22. 11. 1952.

⁵¹ Tamže. Rozsudok Štátneho súdu v Bratislave na verejnom pojednávaní v Dolnom Kubíne. Dolný Kubín 22. 11. 1952.

⁵² AZVJS Leopoldov, fond: Osobný spis 14/60 – Juraj Gabura. Dotazník. Ružomberok 26. 11. 1952.

⁵³ Nakoľko ho páter Akvinas mohol zo spoločných rozhovorov poznať, bol to dobromyseľný mladý človek, ktorý z mladického idealizmu išiel brániť národ a vieru, lebo sa pridržal hesla „Za Boha, za národ“. Jeho správanie bolo veľmi skromné. Rozprával, ako chodieval do oratória k saleziánom v Michalovciach. Vyštudoval poľnohospodársku školu a ako vedúceho jednej skupiny Bielej légie ho urobili zodpovedným za protištátnu činnosť a sabotáž, okrem iného aj za spálenie stohu slamy, ktorý podpálil niekto z jeho skupiny, ale bez jeho vedomia. Toto bol jeden z dôvodov, prečo ho odsúdili na trest smrti.

⁵⁴ ŠA Bratislava, fond: Štátny súd Bratislava, 2 TS III 93/52 – trestná vec Jozef Panáč a spol. Vyrozmění o propuštění nebo přemístění vězňe. Leopoldov 20. 8. 1953.

⁵⁵ O viacerých z nich zanechal Akvinas hodnotné svedectvo. Keď sa vo väzení stretol s biskupom Gojdičom, biskup ho požiadal: „Akvinko mój, povedz mi niečo o tých našich,“ čím myslel na grécko-katolíckych kňazov. A keď mu Akvinas povedal, že zostali verní a pevní vo viere, hoci prinášali veľké obety (vysunutie do ťažkých podmienok v českom pohraničí a pod.), reagoval na to: „Ďakujem ti, že si ma tak potešil.“ Na spoluväzňa biskupa Vojtaššáka si spomína ako na človeka, ktorý vynikal skromnosťou. Veľa toho nenahovoril, no vyžarovala z neho duchovná pevnosť. Raz sa vyjadril: „Svojím utrpením ďalej pracujem na povznesení Cirkvi vo svojom biskupstve.“ Porov. HOMOLOVÁ, Jarmila: *Žijem v prítomnosti Božej... (Páter Akvinas 90-ročný)*.

⁵⁶ Spomienky pátra Akvinasa na túto osobnosť dokresľujú tiež kolorit väzenských pomerov, v ktorých väzni duchovne rástli, navzájom sa povzbudzovali a zachovávali si vyrovnaného ducha aj napriek veľkému utrpeniu: „Väčšiu časť leopoldovského väzenia bol som v jednej cele a na spoločnom pracovisku s o. Silvestrom. V rozličných podmienkach, možnostiach a okolnostiach o. Silvester rozdával bohatstvo svojho ducha. Istý čas boli sme v takzvaných samotkách. Asi päť ciel bolo pospájaných otvorom bez dverí. Po práci z jednej cely prichádzal za otcom Silvestrom istý väzeň bohoslovec, ktorý ho požiadal, aby mu vykladal dogmatiku. Otec mu veľmi ochotne poslúžil. Keďže bol som s otcom v jednej cele, rád som počúval aj ja; tiež s nami bývajúcim handlovským dekanom Steinhübel, ktorý bol pôvodne odsúdený na trest smrti a dva roky každú stredu čakal na popravu; napokon mu trest zmenili na doživotie; povedal mi: ‚Tie dva roky nedal by som za neviemčo.‘ Utrpenie tých dvoch rokov ho veľmi úzko spojilo s Bohom. Aj on rád počúval krásne výklady o. Silvestra, ktorý utrpením tiež dozrieval a prehlbujúcim sa poznávaním odkrýval súvislosti a krásy právd viery. Sám dojatý tým, čo povedal, zvolal: ‚Teď bych psal!‘ Občas prichádzal zo susednej cely, spojenej s našou celou spomínaným otvorom bez dverí, gréckokatolícky biskup otec Pavol Gojdič, pravý Boží služobník, vyžarujúci dobrotu a láskavosť, a celkom dôverne oslovil o. Silvestra: ‚Silvičko, ty vieš tak krásne hovoriť, povedz nám niečo.‘ Otec

odpovedal: „Lutujem nedostatok predvídavosti a opatrnosti v počínaní. Napraviť ho chcem svedomitým splňovaním povinností väzenského denného života.“⁵²

V predvečer sviatku sv. Mikuláša premiestnili odsúdencov spútaných v okovách do tvrdej ilavskej väznice. Väzňov morili najmä nečinnosťou a hladom. Tu sa Akvinas dostal do styku s Miškom Miškom,⁵³ ďalším členom Bielej légie z východného Slovenska, ktorý bol odsúdený na trest smrti. Ten bol s ním nejaký čas v spoločnej cele a vtedy si urobil u pátra Akvinasa životnú sved.

19. augusta 1953 previezli Akvinasa do Leopoldova.⁵⁴ V Leopoldove boli väzni nasadení do práce „na konope“ – pracovali pri výrobe konopných povrázok na zväzovanie snopov pre JRD, zašivali vrecia a párali perie. Niekedy čistili mrkvu pre konzervárne. V leopoldovskej väznici sa páter Akvinas dostal do styku aj s väznenými slovenskými biskupmi Vojtaššákom, Gojdičom, Buzalkom, svätiacim biskupom olomouckým Zelom, s litoměřickým biskupom Trochom, neskorším kardinálom.⁵⁵ Stretol tu aj svojho profesora teológie z Olomouca Dr. Silvestra Braita, OP.⁵⁶

Kňazi sa snažili slúžiť sv. omšu aj vo väznici, kde to, prirodzene, nemali dovolené. Víno si vyrábali z hrozienok, hoci to bolo prísne zakázané. Takéto víno v malej fľaštičke našiel dozorca raz aj u pátra Akvinasa a surovo mu povedal: „Myslíte si, že keď ste boli zvyknutý chľasť v civile, tak aj vo väzení?“⁵⁷ A dal návrh na disciplinárne potrestanie: „Dňa 3. 9. 1954 u menovaného bolo nájdené zarobené víno. Menovaný bol viackrát upozornený, aby to nerobil. Dôsledkom toho žiadam o potrestanie. Víno používali na slúženie bohoslužby.“

Akvinas dostal 2 dni samoväzby.⁵⁸

Na cele mali väzni poschodové postele z kovových rúrok. Tak Akvinas poprosil spoluväzňa, aby mu pomohol nadvihnúť posteľ, a fľaštičku s vínom odvtedy skrýval v nožičke postele. Chlieb na svätú omšu získavali väznení kňazi od tých, čo mali diétu a dostávali biele pečivo zo pšeničnej múky. Ako kalich používali väzenskú polievkovú lyžicu, ako paténu opracovaný pliešok z konzervy. Omšový kánon sa vedeli modliť naspamäť. Inokedy bol Akvinas potrestaný za to, že sa pozeral cez oblok, čím „porušoval pravidlá domového poriadku“. Mal za to zakázané na 1 mesiac písanie listu a návštevu.⁵⁹

R. 1954 dostal Akvinas do väzenia list od matky, že sa jej zhoršil zdravotný stav a že čoskoro asi zomrie. Preto prosil vedenie väznice, aby sa s ňou mohol rozlúčiť. Jeho žiadosť sa zamietla:

- Toto je uzavretý ústav!
- Tak aspoň napísať by som jej chcel.
- A kedy ste naposledy písali list?
- Pred 5 mesiacmi.
- Ešte neprešlo 6 mesiacov, zamietla sa!
- Dovoľte, aby prišli aspoň príbuzní a im by som dal list alebo odkaz pre matku.
- Ešte nemáte nárok na návštevu!

Bola to tá najbolestnejšia skúsenosť pátra Akvinasa z rokov jeho utrpenia: „To, že som sa vôbec, ani len listom nemohol rozlúčiť so svojou matkou, bola tá najväčšia krutosť, akú som zažil. Veľmi ma citovo zasiahla.“⁶⁰ Nepustili ho ani na matkin pohreb.

Hlášení ke kázeňskému řízení.		
zákl.: 2043	Jméno: Gabura Juraj	Místění: Leopold
Práci uvedeného, na kázeňské prokuraturě.		
Dne 3. 9. 54 u memoarů bylo najdeno porobení výro. Memoarů bol načítat yporovnyj sly lo F. ueroh. Dostatkem bolo sídnam to polstovnia. Tím pověřeni: na přístupu B. S. S. S. S.		
Na každého obv., souz., odsouz. musí být samostatné hlášení!		
Účastníci těchto provinění se uvečou navzájem jmény na jednotlivých hlášeních.		
Dne	<i>Kari Kolyha</i>	podpis toho, kdo určuje ods. ke káz. řízení.
		podpis toho, kdo určuje ke káz. řízení.

č. 138. Hlášení ke kázeňskému řízení (české). - 801-53 - Tisk ÚNZ Praha.

Návrh z 9. septembra 1954 na potrestanie leopoldovského väzňa Akvinasa Juraja Gaburu za to, že uňho našli víno pripravené na svätú omšu.

V zmysle amnestie prezidenta republiky bol uznesením Krajskej prokuratúry v Nitre zo dňa 9. mája 1955 Akvinasovi Gaburovi zmenený trest odňatia slobody z doživotia na 25 rokov.⁶¹

V Leopoldove bol Akvinas skoro do konca roka 1957. Po Vianočiach, 29. decembra 1957, ho odtransportovali do Valdíc a hneď na Silvestra nastúpil na prácu v brusiarni lustrového skla; brúsili tu závesy z olovnatého skla na výrobu krištáľových lustrov. Každý záves mal mať čo najviac zrkadlovo hladkých a uhlovo posunutých lesklých plôšok.⁶² Za veľmi ťažkých podmienok väzni pracovali denne až 12 hodín, buď od polnoci do poludnia alebo od poludnia do polnoci. Norma na množstvo i kvalitu práce bola vysoká a nie každý stačil na také pracovné tempo. Akvinas sa podieľal na výrobe častí obrovského lustra pre turecký parlament; každá časť musela mať správny lom svetla, aby sa zabezpečila primeraná farebnosť. Tí, čo nesplnili normu, boli trestaní tzv. korekciami – pobytom na samotkách v suterénnych celách. Museli si vyzliecť šaty a mohli si nechať len tenkú košeľu a nohavice, hoci tam bola zima. Ležali na dreve, ješť im dali každý tretí deň. V korekcii ostávali päť alebo desať dní. Kým v Leopoldove sa Akvinasovi darilo plniť pracovnú normu na 100 – 104 %, v brusiarni vo Valdiciach to bolo len na 18 – 53 %.⁶³ V *Hlášení ke kázeňskému řízení* z 25. 3. 1958 sa poukazuje na to, že „za 5 dekád po vyučení pracuje jen v Ø na 25 %“. Dostal za to 5 dní korekcie.⁶⁴ Neskôr bol označený ako „nestálý u práce, bez zájmu podat vyšší výkon, jeden z nejhorších“ a bol potrestaný na 5 dní korekcie a zastavenie výhod na 3 mesiace.⁶⁵ Aj ďalšie disciplinárne opatrenia z podobných dôvodov uvádzajú dvakrát trest zastavenia jednej návštevy, ďalej odloženie návštevy o 3 mesiace a opäť 5 dní korekcie.⁶⁶ Norma na pracovný výkon totiž nezohľadňovala odlišnosť náročnosti jednotlivých vyrábaných častí. Tak niekto stihol za rovnaký čas vyrobiť oveľa viac výrobkov než iný, ktorý to mal náročnejšie. Hoci sa Akvinas snažil podľa svojich schopností a možností, v Nápravno-pracovnom tábore Valdice pri Jičine boli s ním nespokojní, čo sa prejavilo aj v jeho hodnoteniach a posudkoch, ako aj nariadení uhradiť náklady výkonu trestu: „... byl zařazen na brusírnu skla, jako brusič lustrových ověšů. Na tomto pracovišti mu byla poskytnuta patřičná záuční doba. Přesto však po zaučení měl špatnou pracovní morálku a stanovené normy za r. 1958 splnil jen na 58 %, v r. 1959 dokonce jen na 37 %. Byl veden jako stálý neplnič. O práci neprojevoval zájem, na pracovišti měl mnoho jiných zájmů, jen ne takové, aby zvýšil svůj pracovní výkon.

Silvester neodolal jeho úprimnej a pokornej prosbe a z bohatých zásob svojho ducha podelil sa s krásou božskej pravdy s pokorným biskupom, roztúženým po duchovnom povzbudení. Koľko toho narozprával o. Silvester v dielni pri dlhom pracovnom stole, pri ktorom sme párali perie alebo spracúvali povrázky na snopy, alebo plátali vrecia od múky. Pri práci hovorieval o veciach týkajúcich sa náuky o milovanej Cirkvi, duchovného života, mystiky. Pritom niektorí dávali pozor, aby upozornili otca na dozorcú, vstupujúceho na častú kontrolu do dielne. Aká veľká to bola posila, umocnená drsným ovzduším väzenského života s praktikami zavodenými na ubíjanie ducha!“ GABURA, Akvinas: *Moje spomienky na otca Silvestra Braita*, OP. In: NEKVINDA, Libor (ed.): *Silvester Braito 1898 – 1962*. Hradec Králové : Ústav filozofie a spoločenských vied, 1998, s. 38 – 39.

⁵⁷ FRANEKOVÁ, Marta: Po tejto ceste by išiel opäť. Aj s utrpeniami... In: *Katolícke noviny*, roč. 122, 2007, č. 14, s. 13.

⁵⁸ AZVJS Leopoldov, fond: Osobný spis 14/60 – Juraj Gabura. Hlášení ke kázeňskému řízení. Leopoldov 9. 9. 1954.

⁵⁹ Tamže. Hlášení k disciplinárnemu pokračovaniu. Leopoldov 31. 3. 1955.

⁶⁰ Porov. tiež FRANEKOVÁ, Marta: Po tejto ceste by išiel opäť. Aj s utrpeniami..., s. 13.

⁶¹ ŠA Bratislava, fond: Štátny súd Bratislava, 2 TS III 93/52 – trestná vec Jozef Panáč a spol. Krajská prokuratúra v Bratislave Krajskému súdu v Bratislave, upovedomenie o amnestii Juraja Gaburu. Bratislava 1. 7. 1955.

⁶² Porov. MIKLOŠKO, František: *Nebudete ich môcť rozvrátiť. Z osudov katolíckej cirkvi na Slovensku v rokoch 1943 – 89*. Bratislava : Archa, 1991, s. 87 – 89.

⁶³ AZVJS Leopoldov, fond: Osobný spis 14/60 – Juraj Gabura. Pracovní výkon v procentech v jednotlivých mesiacich.

⁶⁴ Tamže. Hlášení ke kázeňskému řízení. Valdice 25. 3. 1958.

⁶⁵ Tamže. Hlášení ke kázeňskému řízení. Valdice 4. 7. 1958.

⁶⁶ Tamže. Hlášení ke kázeňskému řízení. Valdice 23. 1. 1959; Valdice 20. 7. 1959; Valdice 21. 12. 1959.

Výrobky odváděl nekvalitní a často mu byly vraceny zpět k opravě. Vzhledem k tomu, že měl špatnou pracovní morálku, sám se nesnažil normy plnit, ačkoli k tomu měl předpoklady, doporučuji, aby mu náklady výkonu trestu byly předeepsány k náhradě.⁶⁷

Akvinasovi příbuzní sa snažili potešiť ho, ako sa dalo, využívali obmedzené možnosti návštevy, prichádzali najmä súrodenci a otec.⁶⁸ Ten raz napísal do valdickej väznice list so žiadosťou: „Žiadam o láskavé Vaše vyrozumenie mňa, či je možné a prípustné tamojšiemu odsúdenému Jurajovi Gaburovi odoslať potravinový balík obsahu asi 4 kilá.“

Žiadosti poslať balík sa nevyhovelo s odkazom, že vo väznici je možnosť nákupu potravín v kantíne.⁶⁹ Pri brúsení lustrového skla pracoval páter Akvinas vedľa kňaza Petra Korbeľa. S ním sa nenápadne pri práci modlieval svätý ruženec a pred polnocou, keď sa pomaly končila 12-hodinová pracovná smena, pomodlili sa nedelňé kompletórium, ktoré vedeli naspamäť. Napriek ťažkým chvíľam vo väzení Akvinas rád spomína aj na mnohé radostné chvíle:

„Pri ponížovaniach ľudskej osobnosti boli aj radostné príhody, ako dva krsty nad žlabom, pri ktorom sme sa umývali. Išlo o dvoch mladých mužov, ktorých som po dôkladnej príprave pokrstil. A iné radosti, za ktoré ďakujem Pánu Bohu, boli, keď som mohol lámať chlieb Kristovej pravdy poučovaním, povzbudzovaním, dvíhaním skleslých alebo zúfajúcich. Istý spoluväzeň, Moravan, sedel pri pracovnom stole oproti mne v leopoldovskom väzení. Zmocnila sa ho bolestná clivota za manželkou, synčekom a dcérkou. Prosil ma o posilu. Rozprával som mu o chlapcovi na lodi, ktorý tvrdo spal. Strhla sa veľká búrka. Hrozilo stroskotanie lode. Cestujúci pobehovali prestrašení. Našli chlapca spať. Zobudili ho výkrikom:

– Vstaň, hrozí nám stroskotanie!

Chlapec sa na nich pokojne pozrel a povedal:

– Môj otecko je pri kormidle!

Obrátil sa na druhý bok a zasa zaspal.

Bratovi spoluväzňovi som povedal:

– Vidíš, aj my sme na rozbúrenom mori života. A pri kormidle lodky nášho života je dobrý a všemohúci nebeský Otec. Bud' spokojný, sme v jeho láskavých a všemohúcich rukách. To dáva istotu a pokoj. Po nejakom čase nás kňazov oddelili od ostatných spoluväzňov pre náboženské ovplyvňovanie. Na jeseň nás poslali kopať hroble na uskladnenie zemiakov na zimu. Spomenutého záhradníka z Moravy poslali, aby usmerňoval túto prácu. Prišiel za mnou a povedal mi:

– Keď sa ma chce zmocniť clivota, spomeniem si na toho chlapčeka a to ma posilní. A nevypovedal by si ma?

Ja som motykou kopal, aby dozorca nič nezbadal, a brata spoluväzňa posilnila očisťujúca a posväcujúca sviatosť zmierenia. Takéto a mnohé iné apoštolské možnosti boli pre nás kňazov a apoštolsky činných laikov veľkými darmi láskavej Prozreteľnosti a radosťou i posilou tvrdého života za mrežami.⁷⁰

Vo Valdiciach ostal Akvinas až do amnestie r. 1960. Nepodal si o ňu ani žiadosť. Domnieva sa, že možno zavážila jedna zvláštna udalosť, ktorá sa odohrala ešte v leopoldovskej väznici:

⁶⁷ Tamže. List náčelníka NPT Valdice Krajskej správe MV, finančný odbor, vo veci odvolania Juraja Gaburu proti výmeru nákladov výkonu trestu. Valdice 7. 10. 1960.

⁶⁸ Tamže. Evidencia návštev.

⁶⁹ Tamže. List Jozefa Gaburu do Valdíc. Došlo 25. 11. 1958; odpoveď 26. 11. 1958.

⁷⁰ MARUŠÁK, Štefan: Vstávanie z popola, alebo bratia rehole kazateľov sa vrátili. Rozhovor s pátrom Aquinasom M. Gaburom, s. 13.

„Písal sa rok 1954 alebo 1955. Bol Silvester. Ako sme nastúpili do práce popoludní, začalo sa povrávať, že sú medzi nami bývalí velitelia Štátnej bezpečnosti. Skutočne. Na konci nášho stola sedel veliteľ ŠtB na Slovensku podplukovník Sedmík, oproti nemu podplukovník Baláž a pri ďalšom stole kapitán Glaser. Všetko vysokí dôstojníci Štátnej bezpečnosti, teraz tu boli ako väzni. Ako sme tak pracovali na povrázkoch, zrazu počujeme nejaký zmätok. Obrátil som sa a videl som, ako Glaser padol na zem. Dvaja slovenskí chlapci, ktorých predtým trýznili, sa mu teraz chceli pomstiť. Ja som sa postavil proti tomu. O chvíľu Glaser vzali do predsienky a tam ho ešte nejakým šlauchom zbili a nechali ležať. Vlastíkovi Sedláčkovi – to bol jeden veľmi ušľachtilý vtedy asi 38-ročný muž z Prostějova, ktorý bol pôvodne účtovník v továrni na šatstvo a odsúdili ho na 12 rokov iba za to, že sa schádzal spolu s inými v mariánskom krúžku, modlili sa ruženec a rozvíjali si náboženské otázky – som povedal:

– Pod', ideme ho zobrať.

Tak sme ho zobrali a položili na kopy konopy, kde sa mu lepšie ležalo. O chvíľu prišiel veliteľ. Práve tam bol jeden major ŠtB z Prahy na kontrole. Veliteľ si nechal postupne predviesť na vyšetrenie všetkých väzňov, čo mohli byť svedkami bitky. Vstúpil som do kancelárie a hlásil som sa ako číslo. Major ŠtB sa ma pýtal po česky:

– Můžete nám říct, kteří to byly, co ho mlátili?

Povedal som plnú pravdu, ale s obídenním toho, že by som prezradil mená:

– Ja som nevidel nikoho biť sa.

On mi na to povedal:

– Slibuji vám, že ještě dnes půjdete odsud pryč, jestli nám řeknete, kteří ho zmlátili.

Hovorím:

– Ja som skutočne nevidel.

On:

– Jo vy se bojíte, že vás budou mlátit. Běžte ven!

Záznam o tom, že som sa postavil proti bitiu Glaseru, sa asi dostal do mojich záznamov. Urobil som to z kresťanského princípu, podľa ktorého pomsta nie je vhodná.⁷¹

Ako druhý možný dôvod prepustenia pripúšťa páter Akvinas tento:

„Keď vyhlásili amnestiu v roku 1960, tak si začali predvolávať väzňov. Zavolali aj nášho pátra Jakuba Zemka. Bol to moravský Slovák, veľmi energická osobnosť. Ten im povedal:

– Takého Gaburu ste odsúdili za spovedanie na doživotie.

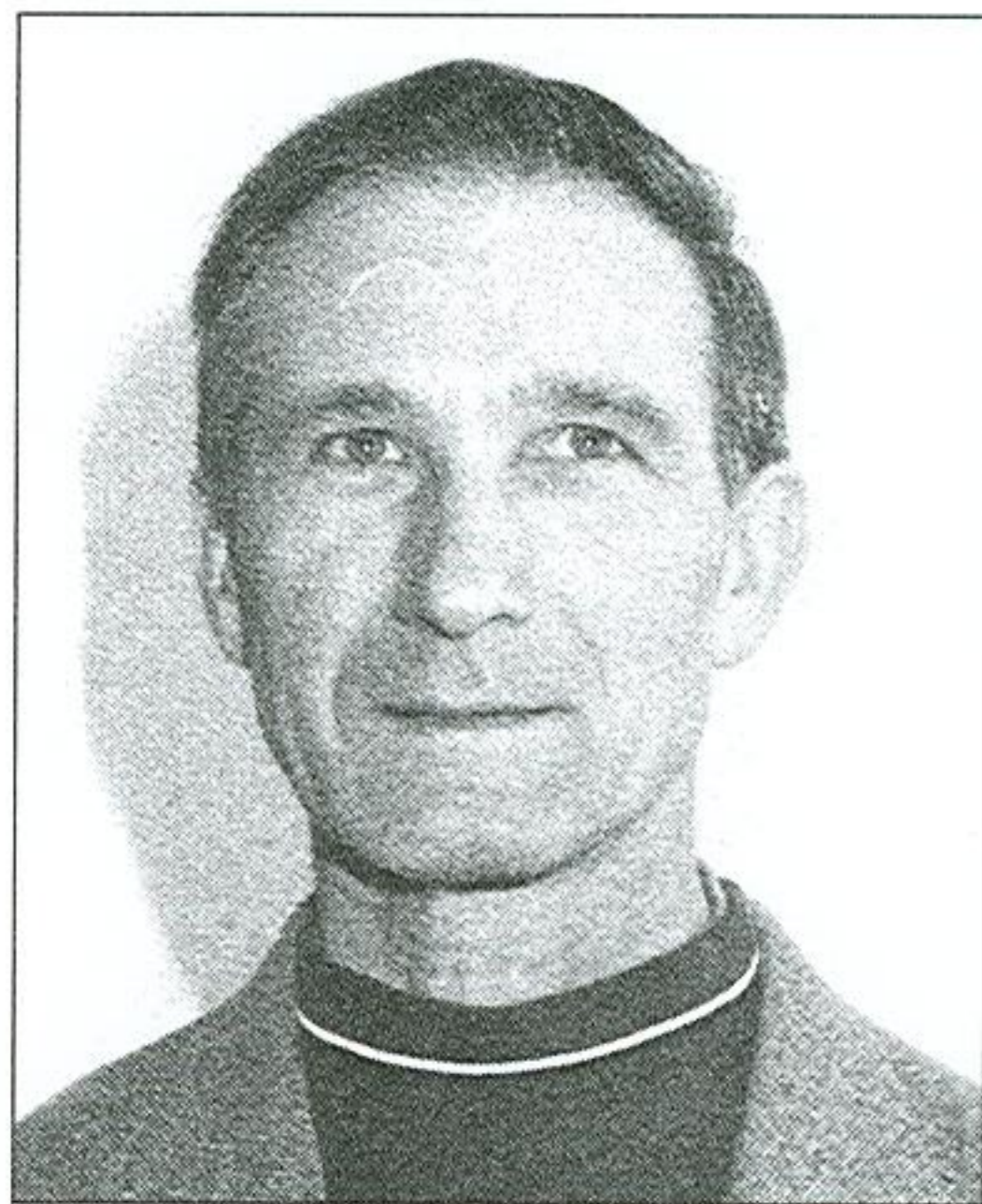
Možno že aj to zavážilo. Mňa už nevyšetrovali. Naraz nás zhromaždili do jednej miestnosti. Potom prišla zvláštna komisia ŠtB, ktorá každého jednotlivo vyšetrovala. Po takom zvláštnom rozhovore ma poslali späť do cely. Nakoniec to všetko tak vyšlo, že ma na amnestiu pustili domov.⁷²

Na základe rozhodnutia komisie Krajského súdu v Hradci Králové⁷³ Krajský súd v Bratislave 30. mája 1960 sa uzniesol, že rozhodnutie o amnestii prezidenta republiky zo dňa 9. mája 1960 sa vzťahuje aj na odsúdeného Akvinasa Juraja Gaburu a že sa mu odpúšťa zbytok neodpykaného trestu v trvaní 17 rokov, 4 mesiace a 18 dní, ako aj

⁷¹ LETZ, Róbert: Rozhovor s pátrom Aquinasom Máriom Gaburom, OP. In: *Proglas*, Bratislava, roč. 9, 1998, č. 3 – 4, s. 37 – 38.

⁷² Tamže, s. 38.

⁷³ AZVJS Leopoldov, fond: Osobný spis 14/60 – Juraj Gabura. Krajský súd v Hradci Králové Krajskému súdu v Bratislave, rozhodnutie o amnestii. Valdice 13. 5. 1960.

Akvinas Gabura po prepustení z väzenia okolo r. 1960.

celý trest straty čestných práv občianskych v trvaní 10 rokov, pod podmienkou, že sa odsúdený do 10 rokov od 9. mája 1960 nedopustí úmyselného trestného činu.⁷⁴

Roky strávené vo väzení by sa na prvý pohľad mohli zdať strate- ným a nezmyselne bolestným časom. No Akvinas v nich vidí hlboký význam:

„Obdobie môjho väzenia mi výdatne pomáhalo duchovne rásť cez utrpenie, spájané s utrpením Kristovým. Tiež som lepšie spoznal rozmanité stavy v ľudských životoch a ušľachtilé osobnosti, ako boli otcovia biskupi Vojtaššák a Gojdič, hrdinskí kňazi aj laici. Mladým odporúčam nepoddávať sa životným ťažkostiam, ale pevne veriť, že Boh, ktorý dopustil, neopustí. Veriť, že Pán Ježiš Kristus nám pripravil pre každú okolnosť denného života potrebnú milosť, milosť prítomnej chvíle. Svätý Pavol to vyjadril slovami: ‚Všetko môžem v tom, ktorý ma posilňuje.‘ Strasti väzenia mi pomáhala prekonávať odovzdanosť do Božej vôle. Hlboké myšlienky francúzskeho dominikána P. Alexandra Pinyho z knihy *Odovzdanosť do Božej vôle*,⁷⁵ ktorú som viac ráz už ako mladý rehoľník prerozjímal, boli mi nenahraditeľnou posilou.⁷⁶ Myšlienky z nej mi dávali silu aj vtedy, keď nado mnou vy- niesli rozsudok doživotného väzenia. Povedal som si: „Pane, ty vieš prečo, a vieš aj zariadiť, že raz sa môžem odtiaľ dostať.“ Nie, nikdy som Bohu nič nevyčítal. Len som sa odovzdával do jeho vôle. A práve v tom som nachádzal silu a oporu.“⁷⁷

Po prepustení z väzenia Akvinas nemohol žiť normálnym kláštorným životom, nakoľko to vtedajší režim nedovoľoval. Ubytoval sa teda v rodičovskom dome na Zvolenskej ulici v Bratislave a hľadal si civilné zamestnanie. Posudok, ktorý dostal na tento účel z väzni- ce Valdice, zaslaný na odbor pracovných síl Mestského národného výboru v Bratislave vyznel negatívne, hoci Akvinas sa snažil počas väzenia pracovať tak, ako len najlepšie vedel: „Během výkonu trestu byl zařazen na pracoviště brusírna skla, kde měl podprůměrný pracovní výkon. Chování ve výkonu trestu neukázněné, výkon trestu u jmenovaného neplní svůj převýchovný účel. Nedoporučuji zařadit do klíčového průmyslu.“⁷⁸

S takýmto posudkom veľa šancí nemal, no Boh sa oňho vo svojej prozreteľnosti postaral a zariadil, aby si mohol popri zamestnaní plniť aj svoje rehoľné a kňazské povinnosti. Keďže Akvinasov spolubrat Rafael Lexmann vtedy pracoval v Bratislavskom stavebnom podniku (neskôr Stavokombinát), uviedol ho do tohto podniku, kde ho za- radili ako murárskeho pomocníka. Nejaký čas pracoval pri generál- nych opravách, no nemal tu dobré podmienky. Murár, pri ktorom pracoval, ho využíval a dostával nízky plat. Potom ho prideliť k iné- mu murárovi. Ten bol šikovný, keď sa chytil roboty, všetko mu rýchlo išlo. Mal však jednu chybu – pil. Často prišiel do práce a Akvinasovi povedal: „Ďuri báči, dnes nepracujem.“ Preto Akvinas maltu namie- šal, ale pre istotu do nej cement nedal, kým nebolo jasné, či sa bude v ten deň pracovať. Niekedy musel čakať naprázdno aj osem hodín. Majster ho potom priradil na práce pri búraní starých domov v cen- tre Bratislavy neďaleko Rybného námestia. Akvinas dostal za úlohu vysekávať okenné rámy, dvere a vytrhávať podlahu. Bola to úmorná práca. Po nejakom čase mu istý známy umožnil, aby sa v tom istom

⁷⁴ ŠA Bratislava, fond: Štátny súd Bratislava, 2 TS III 93/52 – trestná vec Jozef Panáč a spol. Uznesenie Krajského súdu v Bratislave o amnestii Juraja Gaburu. Bratislava 30. 5. 1960.

⁷⁵ PINY, Alexandr: *Odevzdanosť do vôle Boží. Duchovní cvičení o čisté lásce. Napsáno 1683.* Olomouc : Domini- kánská edice Krystal, 1941 (preložil Sil- vester Brait, OP).

⁷⁶ MARUŠÁK, Štefan: *Vstávanie z popola, alebo bratia rehole kazateľov sa vrátili.* Rozhovor s pátrom Aquinasom M. Ga- burom, s. 12 – 13.

⁷⁷ FRANEKOVÁ, Marta: *Po tejto ceste by išiel opäť. Aj s utrpeniami...*, s. 12.

⁷⁸ AZVJS Leopoldov, fond: Osobný spis 14/60 – Juraj Gabura. Posudok z Valdice pre Mestský národný výbor, odbor pra- covných síl v Bratislave. Valdice, dátum neuvedený.

podniku dostal do inštaláčného príručného skladu na Dlhú ulicu, kde mal na starosti vydávanie materiálu. Popri plnení pracovných povinností sa mu darilo medzi regálmi skladu nájsť si čas aj na modlitbu breviára či duchovné čítanie. Asi po roku toto stredisko zrušili a pričlenili ho k ústrednému skladu. Tak začal pracovať v ústrednom sklade Stavokombinátu mesta Bratislavy na Ondavskej ul. č. 3. Tu si ho oblúbil vedúci, bývalý poddôstojník odsunutý z armády, ktorý vedel, že je kňaz, a vychádzal mu v ústrety. Božia prozreteľnosť dokonca zariadila, že sa dostal do pracovne s jednou kolegyňou, ktorá bola dominikánska terciárka. Vtedy mohol čas medzi pracovnými úlohami ešte viac využiť na duchovnú prácu, prepisovanie rôznych textov, prípravu prednášok a pod. V sklade pracoval páter Akvinas až do roku 1975, keď dovŕšil dôchodkový vek.

Po prepustení z väzenia bol Akvinas pod dozorom polície, ktorá bola povinná zasielať Krajskému súdu v Bratislave tzv. správy o povesti alebo vyšetrenia. Obe správy z rokov 1962 a 1965 sú pozitívne a konštatujú, že Juraj Gabura na svojom pracovisku pracuje svedomito, vedie usporiadaný život, na verejnosti sa chová slušne, povest' v okolí svojho bydliska má dobrú a dodržiava zásady socialistického spoluzitia.⁷⁹ Akiste aj na základe týchto dobrých referencií Krajský súd v Bratislave 10. mája 1966 rozhodol, že Akvinas Juraj Gabura je účastný amnestie prezidenta republiky z 9. mája 1965, čím sa mu odpúšťa zvyšok skúšobnej doby.⁸⁰

V období civilného zamestnania sa páter Akvinas začal venovať apoštolskej práci po celej Bratislave. Tomuto tajnému apoštolátu, ktorý sprevádzalo riziko prezradenia, venoval skoro celý svoj voľný čas. Po skončení pracovnej doby o štvrtej popoludní sa nachvíľku vrátil domov a potom sa vydával do bratislavských ulíc na miesta dohovorených stretnutí, v bytoch roztrúsených po takmer všetkých mestských častiach Bratislavy. Pomôckou mu bol vreckový kalendár, do ktorého si zapisoval, kedy a kde má byť. Sieť navštevovaných rodín, spoločenstiev či jednotlivcov sa stále viac rozširovala, v diári sa vždy zaplnili všetky termíny. Po dobrej skúsenosti z jednej rodiny prichádzali odporúčania a žiadosti, či by sa mohol venovať aj ďalším. Časom to boli stovky ľudí roztrúsených po celej Bratislave, do ktorých zasieval semienka Božej milosti. Tá v nich prinášala ovocie a rozširovala sa aj na prostredie, v ktorom títo ľudia žili. Domov sa z takýchto apoštolských ciest vracal neskoro večer, často o desiatej až pol jedenástej. Obetavo a trpezlivo pripravoval ľudí, najmä deti a mládež, na prijatie sviatostí, neskôr mohol sám udeľovať aj sviatosť birmovania.⁸¹

Umožňovala mu to zvláštna právomoc z Vatikánu, tzv. pápežská fakulta. Pápežské fakulty sprostredkované cez poľského provinciála Michała Mroczkowského r. 1980 značne rozširovali možnosti pôsobenia reholných kňazov. Dovoľovali udelenie svednej jurisdikcie pre celé územie Československa, dišpenzovanie od jednoduchých i doživotných reholných sľubov a dominikánskym kňazom dávali možnosť krstiť, birmovať a sobášiť so všetkými potrebnými jurisdikciami, a to bez nutnosti zapisovať tieto úkony do farských matrík. Fakulty boli odovzdané provinciálovi Ambrózovi Svatošovi s tým, že

⁷⁹ Porov. ŠA Bratislava, fond: Štátny súd Bratislava, 2 TS III 93/52 – trestná vec Jozef Panáč a spol. Gabura Juraj, správa o povesti – vyšetrenia. Mestské oddelenie Verejnej bezpečnosti Krajskému súdu v Bratislave. Bratislava 28. 9. 1962; Gabura Juraj – šetrenie. Obvodné oddelenie Verejnej bezpečnosti Krajskému súdu v Bratislave. Bratislava 6. 3. 1965.

⁸⁰ Tamže. Uznesenie Krajského súdu v Bratislave o amnestii Juraja Gaburu. Bratislava 10. 5. 1966. (Úplnej rehabilitácie sa Akvinas Juraj Gabura dočkal až po politickom prevrate r. 1989.) Tamže. Uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici o súdnej rehabilitácii obvinených Jozefa Panáča a spol. Banská Bystrica 23. 11. 1990.

⁸¹ Aj sám autor tohto príspevku má osobnú skúsenosť z pastoračných návštev pátra Akvinasa: „Spomínam si, že ešte som bol malým dieťaťom, keď k nám do bytu v paneláku na Exnárovej ulici v Bratislave okolo Troch kráľov zavítal páter Akvinas – alebo skôr ujo Jurko, ako sme ho mali volať, aby sa nič nevyzradilo. Vždy, keď k nám prišiel, osobitne my deti sme cítili, ako nás má rád, celkom si nás získal svojou láskavosťou. Posvätil náš byt a trochu si s nami posedel pri čaji. Keď som mal 18 rokov a môj brat Róbert 19, rodičia nám navrhli, že by oslovili pátra Akvinasa, či by nás pripravil na birmovku. Súhlasili sme. Ja som práve začal študovať biológiu na Prírodovedeckej fakulte UK. Mój brat oslovil aj svojich dvoch spolužiakov a priateľov z Filozofickej fakulty UK, či by nemali záujem pripraviť sa tiež na prijatie sviatostí. A tak sme sa u nás v byte na Exnárovej ulici začali pravidelne stretávať. Všetkých nás zaujala teologická hĺbka a jasnosť Akvinasových prednášok a tiež jeho nadšenie z právd o Bohu, keď sa nám ich snažil veľmi názorne, pomocou rôznych kreslených schém priblížiť. Asi po roku poctivej prípravy prišiel deň birmovky. Na stôl v obývačke sme prestreli biely obrus a spoločne sme slávili svätú omšu. Pamätám sa, že ma zaujal biely dominikánsky habit, ktorý si páter Akvinas obliekol. Pri sv. omši nám udelil sviatosť birmovania, bratovým spolužiakom tiež prvé sväté prijímanie. Mojm birmovným otcom sa stal Vladimír Pazdera, jeden z tých trenčianskych chlapcov, ktorí sa r. 1947 pod Akvinasovým vedením zúčastnili letného tábora v Dolnej Súči. Bolo to r. 1988. Všetko sa mi to pripomenulo, keď som sa r. 1997 rozhodoval pre reholné povolanie. Uvažoval som o kapucínoch alebo dominikánoch, no keď som si poskladal svoje spomienky, cítil som, že ma Boh povoláva práve do rehole kazateľov – dominikánov.“

ich smie delegovať iba svojim dvom vikárom – Dominikovi Dukovi a Akvinasovi Gaburovi. Uplatnenie dišpenzu od doživotných sľubov sa viazalo na prerokovanie v najužšom grémiu týchto troch osôb.⁸²

Osobitnú pozornosť venoval Akvinas prehlbovaniu duchovného života jednotlivcov i spoločenstiev. V Bratislave bolo niekoľko skupiniek rôznych vekových kategórií, ktorým sa pravidelne venoval. Cestoval za nimi do najrôznejších kútov mesta. Niektoré z nich boli spoločenstvami dominikánskych laikov, čiže terciárov. Akvinas vynakladal skutočne veľké úsilie na oživenie týchto laických bratstiev sv. Dominika, a to nielen v Bratislave, ale aj v ďalších slovenských mestách. V lete 1972 založil takéto terciárske spoločenstvá v Dunajskej Lužnej a v Rovinke pri Bratislave. V máji 1973 Akvinas prvýkrát navštívil terciárov v Bardejove, čo bolo pre nich veľkou slávnosťou. Stretával sa tiež s terciármi v mnohých ďalších slovenských mestách a dedinách.⁸³ V rámci starostlivosti o dominikánsku rodinu nezaбудol ani na sestry dominikánky. Obetoval sa aj pre ich kongregáciu. Aj týmto sestrám, osobitne tajným novickám, prednášal teológiu duchovného života a dával im exercície. Pravidelne navštevoval sestry v Novej Lipnici (dnes súčasť Dunajskej Lužnej), kde mali dom a pracovali v dojčenskom ústave. Akvinas istý čas mával každý týždeň svätú omšu v ich kaplnke. Sestry dominikánky prichádzali za ním aj domov na Zvolenskú ulicu, ale toto neušlo pozornosti Štátnej bezpečnosti; istý príslušník ŠtB prišiel za Akvinasom s otázkou: „Čo máte spoločné s Novou Lipnicou? Poznáte sestry dominikánky?“ Akvinas sa snažil zahrať jeho otázky do autu, vysvetľoval, že sestry sú v právomoci biskupa. Keď príslušník spisoval zápis a dozvedel sa, že Akvinas je rodákom z Dolného Kubína, prekvapene a s radosťou povedal: „Aj ja som z Oravy, v Kubíne som chodil do školy!“ A výsluch sa zrazu zmenil na družnú debatu dvoch spolurodákov. Potom sa už vo vyšetrovaní a zápise nepokračovalo. Podľa Akvinasa bol to mocný zásah Božej prozreteľnosti, lebo inak mu hrozil návrat do väzenia; vtedy bol ešte v podmienke po amnestii.

Po tejto udalosti sa Akvinas snažil, aby sa stretnutia podľa možnosti nekonali v jeho dome, ale na iných miestach. Okrem sestier dominikánok sa venoval aj sestrám tešiteľkám v bratislavskej štvrti Prievoz.

Archívne dokumenty však svedčia o tom, že ŠtB mala určité informácie o tajných pastoračných aktivitách pátra Akvinasa, takže jeho činnosť bola veľmi riskantná. V októbri 1975 prišlo naňho udanie, že „hoci je mimo pastoračiu, bez povolenia štátnej správy spovedá a prevádza exercície s rehoľnicami v Petrovanoch. Má tiež prevádzať nepovolenú tzv. „vyššiu pastoračiu“ medzi inteligenciou a študentami v Bratislave. Je tiež podozrenie, že mohol sa podieľať na spracovaní a rozšírení letákov.“

Informácie poskytol ŠtB agent pod krycím menom Jaromír, ktorý ich získal od Júlie Matysovej zo Žiliny. U nej sa Akvinas pravidelne zastavoval cestou na východné Slovensko. Agent Jaromír informoval ŠtB o tom, že Akvinas chodí do Petrovian spovedávať sestry dominikánky, dáva im duchovné cvičenia a spolupracuje pri tom s dominikánom Inocentom Müllerom, ktorý bol vtedy správcom farnosti Ťahanovce v Košiciach. Tiež poskytol informáciu, že okrem toho

⁸² NĚMEC, Damián: Česká dominikánská provincie po jejím obnovení v r. 1905. In: ČERNUŠÁK, Tomáš – PROKOP, Augustin – NĚMEC, Damián (eds): *Historie dominikánů v českých zemích*. Praha : Krystal OP, 2001, s. 219.

⁸³ Porov. ŠTEFURIK, Hilár J.: *Obnova dominikánskej rehole na Slovensku v 70-tych a 80-tych rokoch 20. storočia. Príspevok na historickom sympóziu v Prahe 11. – 12. 11. 2005 „100 let zápasů“ – jubileum obnovení České dominikánské provincie*. Rukopis AHPSOP Košice.

„robí veľkú ‚robotu‘ aj ako kňaz mimo pastorácie najmä na úseku ‚vyššej pastorácie‘, ktorú prevádza medzi lekármi a vysokoškólákmi v Bratislave.“

Agent uviedol, že s pátrom Gaburom sa osobne pozná už dlhšiu dobu. Keďže Gabura a Müller pracovali pred rokom 1948 ako redaktori časopisu *Smer*, ktorý bol určený najmä pre katolícku inteligenciu, agent vyslovil názor, že „vychádzajúc z podobných názorov menovaných na súčasnú situáciu v cirkvi, mohli by sa títo podieľať na vyhotovení letákov ‚Priatelia katolíci...‘ Ako bývalí redaktori majú na to schopnosti a možnosti. Gabura pravidelne raz za štvrtrok cestuje po trase, kde sa letáky vyskytli, a tiež mohol využiť pre rozšírenie rehoľnice a iné osoby.“

ŠtB na základe týchto agentúrnych správ nariadila „ustáliť osobu Júlia Matysová a páter Gabura. Gabura a Müller budú pojatí do previerky v súvislosti s akciou ‚Laik‘ ako možní pisatelia letákov. O poznatku k tajnej pastorácii budú informované S-ŠtB Bratislava a Košice.“⁸⁴

Politické uvoľnenie v Československu koncom 60. rokov 20. storočia bolo zároveň príležitosťou obnovy aj pre ťažko skúšanú dominikánsku rehoľu, ktorá posilnila svoje kontakty so zahraničím a snažila sa skonsolidovať svoju vnútornú organizáciu. Po príchode okupačných vojsk v auguste 1968 však bolo jasné, že sa vrátia staré pomery. O to viac bolo potrebné zakotviť a udržať nadobudnutý stav aj pri nastávajúcom opätovnom stiahnutí sa do ilegality. 14. októbra 1969 magister rehole Aniceto Fernández menoval na návrh provinciála Ambróza Svatoša provinčnú radu, čím sa vedenie rehole skonsolidovalo po takmer 20 rokoch. Jedným z 8 členov provinčnej rady sa ako jediný Slovák stal Akvinas Gabura. Vedenie provincie bolo však sledované Štátnou bezpečnosťou a provinčná rada de facto nemohla fungovať.⁸⁵

Napriek tomu sa páter Akvinas snažil koordinovať a konzultovať s provinciálom Ambrózom Svatošom svoje aktivity pri obnove celej provincie vrátane Slovenska, kde sa rehoľa začala postupne prebúdzajú. Nebolo to bez problémov. Keď ho navštívil r. 1972 v Střeliciach pri Brne, kde Ambróz pracoval ako údržbár a duchovný u sestier dominikánok, počas stretnutia prišli príslušníci ŠtB. Akvinasovi sa však s pomocou sestier dominikánok podarilo uniknúť bočným východom.⁸⁶

V čase, keď rehoľa nemohla verejne účinkovať, nebolo možné zachovať všetky organizačné predpisy a zvyklosti; bolo potrebné prispôbiť sa špecifickým okolnostiam náboženskej neslobody. R. 1975 menoval Ambróz Svatoš ako svojich vikárov s plnými právomocami bratov Dominika Duku a Akvinasa Gaburu. Vzniklo tým už spomínané úzke grémium troch osôb, ktoré v mnohom nahrádzalo provinčnú radu. Schádzali sa aspoň dvakrát za rok, aby riešili závažné a koncepčné záležitosti.⁸⁷

Delegovanie právomocí provinciála na Akvinasa osobitne vo veciach týkajúcich sa života rehole na Slovensku bolo nevyhnutným praktickým opatrením. Čo sa týka rozsahu delegovania, dodnes si Akvinas spomína na slová provinciála Ambróza Svatoša: „Otče, čo môžu ja, môžete i vy.“ Takto Akvinas získal aj právomoc tajne prijímať novicov do dominikánskej rehole a prijímať rehoľné sľuby bratov zo Slovenska.

⁸⁴ AÚPN, fond: KS ZNB S ŠtB Banská Bystrica, agentúrne zväzky, a. č. A-90794, r. č. 3236 – hlavný zväzok. Grejtovský, Michal, podzväzok č. 3. Banská Bystrica 22. 10. 1975.

⁸⁵ Porov. NĚMEC, Damián: Česká dominikánská provincie po jejím obnovení v r. 1905, s. 204 – 211.

⁸⁶ Tamže, s. 212.

⁸⁷ Tamže, s. 212 – 213.

V rámci týchto aktivít sa Akvinas dostal do styku so slovenským dominikánom Gregorom Hajdu,⁸⁸ ktorý žil v Prešove na invalidnom dôchodku a venoval sa tajnému apoštolátu mládeže a organizovaniu života tzv. podzemnej cirkvi. Spolu so zborovským kaplánom Jozefom Tandarom, horlivým dominikánskym terciárom, začali v trojici organizovať a obnovovať rehoľu na Slovensku v podmienkach ilegality.⁸⁹ Sám Jozef Tandara vstúpil do rehole ako prvý, a to 24. júna 1971. Obnovu rehole formáciou nových povolaní v tom čase Akvinas vnímal ako jedno zo svojich hlavných poslaní: „Zameral som sa na nové povolania pre našu rehoľu. Začiatky boli ťažké, naši pomaly vymierali, zostal som takmer sám, a preto som pokladal za radostnú povinnosť pracovať na oživení našej rehole na Slovensku. Dostal som bez akýchkoľvek zásluh milosť rehoľného a kňazského povolania. Preto som chcel vďačnosť za to prejavíť aj tým, že som sa staral o nové povolania. Bola to práca veľmi ťažká, lebo som musel jednak pracovať ako skladový robotník, a na druhej strane využívať ostatný čas na prehĺbovanie duchovného života tých, ktorých som získal a sprevádzal cez tajné filozofické a teologické štúdiá.“⁹⁰

Prvým centrom obnovy sa stal Prešov. Po prvý raz prišiel Akvinas na takéto stretnutie 18. januára 1974. Mával prednášky z filozofie, neskôr tiež z fundamentálnej teológie, dogmatiky, cirkevných dejín a liturgiky.⁹¹ Aby sem mohol každý mesiac chodiť, vybral si v práci dovolenku. Takto – na víkendové stretnutia a niekoľkodňové exercície – ju celú obetoval v prospech rozvoja rehole.

Kvôli víkendovým stretnutiam si Akvinas brával dovolenku vždy na piatok a pondelok. Už vo štvrtok večer pricestoval do Žiliny, kde prenocoval u svojich príbuzných. Na druhý deň v piatok ho jeden terciár zo Žiliny autom zobral ku kňazovi Jozefovi Nogovi, ktorý neskôr, r. 1976, vstúpil do rehole ako brat Jordán; stretávali sa na miestach, kde bol farárom – v Lietave, v Ochodnici a v Konskej. Zo Žiliny potom Akvinas pokračoval do Prešova. Tu, v dome pátra Gregora a jeho sestry Lenky na Ulici 29. augusta č. 5, po celý víkend prebiehalo tajné stretnutie zamerané na formáciu nových dominikánskych povolaní. Na jeho zabezpečení sa podieľal aj dominikánsky terciár Vladimír Lukáč, kňaz tajne vysvätený 28. mája 1972 biskupom Provaníkom.

Okrem Prešova vytvorili nové tajné stredisko rehole aj vo Zvolene, kde sa stretávali u brata Vincenta Golisa, ktorého páter Akvinas prijal do tajného noviciátu v Prešove 18. mája 1974. Stretnutia vo Zvolene dlho prebiehali bez nejakých rušivých vplyvov, až kým jeden človek, ktorý býval oproti, nespozoroval, že sa tam zhromažďujú mladí ľudia, a tak ich udal. Začalo vyšetrovanie, no nikto nič neprezradil, nič sa nezistilo; vyhovorili sa, že sa tam chodilo na nácvik klavíra.

Ďalšie stredisko ilegálnych stretnutí dominikánskej rodiny sa začiatkom 80. rokov vytvorilo na fare v Novej Vsi nad Váhom, kde ako správca farnosti pôsobil brat František Ján Jánsky, OP. Každý piatok večer sem prichádzali manželka Sedláčkovci, ktorí si kňaza obľúbili ako kaplána v Partizánskom. Prežili s ním celý víkend. Neskôr sa stali dominikánskymi terciármi (br. Dominik a sr. Katarína). Na tieto víkendy sem prichádzali aj bratia Pius Majerovič a Rajmund Klepanec. V nedeľu mali spoločné dominikánske posedenie, ktoré viedol páter Akvinas. V kaplnke vedľa fary 20. novembra 1982 tajne zložil svoje

⁸⁸ Gregor Ambróz Hajdu, OP, bol v Olomouci ešte vysvätený za diakona, no keď r. 1950 prišla násilná likvidácia reholí, štúdiá si už dokončiť nemohol. Nejaký čas čakal na možnosť, ako sa dostať ku kňazskému sväteniu. Podarilo sa mu to cez istého tajného gréckokatolíckeho biskupa. Bližšie o tejto osobnosti pozri: LETZ, Ján: Hajdu, Gregor Ambróz, OP. In: PAŠTEKA, Július a kol.: *Lexikón katolíckych kňazských osobností Slovenska*. Bratislava : Lúč, 2000, s. 436; Anonym: K nedožitém 70-inám Otca Gregora Hajdu, jedného z obnoviteľov dominikánskeho života na Slovensku I. In: *Salve* roč. 1, 1991, č. 1, s. 10; Anonym: K nedožitém 70-inám Otca Gregora Hajdu, jedného z obnoviteľov dominikánskeho života na Slovensku II. In: *Salve* roč. 1, 1991, č. 2, s. 24 – 25.

⁸⁹ Prvý impulz na oživenie rehole sa objavil r. 1969 a objasňuje ho Hilár Jozef Štefurič, OP, vo svojich spomienkach: „Kňaz Jozef Tandara (neskôr brat Hyacint OP), ktorý pôsobil ako kaplán v Zborove, sa vo svojej mladosti živo zaujímal o rehole. Vo zvláštnej úcte mal dominikánov a františkánov. V lete roku 1969 sa dozvedel, že sestry dominikánky v Petrovanoch pri Prešove vo svojom ústave 4. augusta budú sláviť sv. Dominika. Hlavným celebrantom mal byť tajný dominikán páter Gregor Ambróz Hajdu z Prešova. J. Tandara sa zahlásil u sestričiek a prišiel na túto slávnosť aj s miništrantmi zborovskej a bardejovskej farnosti, ktorí mali možnosť prvýkrát vidieť naživo dominikána – kňaza oblečeného v rehoľnom rúchu, v bielom habite. J. Tandara sa po sv. omši zameral na dialóg s pátrom Gregorom, ktorý končil vo večerných hodinách. Prejednávali otázky budúcnosti dominikánskej rehole: získať chlapcov terciárov, cez terciárske skupiny pôsobiť na rehoľný dorast, spolupráca so sestrami dominikánkami... V tento deň sa „zaiskrilo“ na možnú obnovu dominikánskej rehole na Slovensku. To, že v 70. rokoch vstúpili do rehole mladí muži (prevažne z Východného Slovenska), je zásluha pátra Hyacinta, Gregora a s nimi spolupracujúceho pátra Akvinasa žijúceho v Bratislave.“ ŠTEFURIK, Hilár J.: *Obnova dominikánskej rehole na Slovensku v 70-tych a 80-tych rokoch 20. storočia. Príspevok na historickom sympóziu v Prahe 11. – 12. 11. 2005 „100 let zápasů“ – jubileum obnovení České dominikánské provincie, rok 1969.*

⁹⁰ HOMOLOVÁ, Jarmila: *Žijem v přítomnosti Božej... (Páter Akvinas 90-ročný).*

⁹¹ Porov. ŠTEFURIK, Hilár J.: *Obnova dominikánskej rehole na Slovensku v 70-tych a 80-tych rokoch 20. storočia. Príspevok na historickom sympóziu v Prahe 11. – 12. 11. 2005 „100 let zápasů“ – jubileum obnovení České dominikánské provincie, rok 1974, 1980, 1984.*

prvé rehoľné sľuby do Akvinasových rúk brat Pius a neskôr v tom istom roku aj brat František.

Slovenskí bratia sa schádzali tiež v jednom byte v Bratislave-Petržalke, kde sa tajne prijatí novici zasväcovali do rehoľného života a študovali teológiu a filozofiu.

Akvinas bol spolu s Gregorom hlavným formátorom rehoľných adeptov na Slovensku a pripravoval ich veľmi dôsledne, často aj individuálne. 24. augusta 1977 sa prešovské dominikánske centrum presunulo z domu na Ulici 29. augusta č. 5 do rodinného domu na Revolučnej ulici č. 9, kam sa presťahoval Gregor Hajdu so svojou sestrou Lenkou.⁹² Akvinas viedol tajné stretnutia aj so seminaristami bratislavského seminára. Získal tak do rehole troch kandidátov; jedným z nich je brat Ľudovít Alexander Melo, OP, kňaz pôsobiaci v Ríme.⁹³

Okrem početných ciest po Slovensku sa Akvinas z času na čas vydával aj do Čiech, kde okrem vtedajšieho provinciála navštevoval aj svojho učiteľa Metoděja Habáňa v Chlume nad Ohří. Cesty do Čiech často absolvoval spolu s bratom Rafaelom Lexmannom, ktorý ho brával autom.

Koncom 70. rokov dominikánska rehoľa na Slovensku zaznamenala nárast tajne prijatých nových členov a podzemná činnosť bratov bola bohatšia než v počiatočných rokoch prenasledovania. Aj na Slovensku sa rehoľa lepšie adaptovala na činnosť v ilegalite. Preto sa po porade s Akvinasom Gaburom a Gregorom Hajdu vytvorila koncepcia provinčného vikariátu na Slovensku s určitou autonómiou, predovšetkým v oblasti noviciátu a klerikátu, a v prípade priaznivého vývoja s perspektívou vzniku samostatnej slovenskej provincie.⁹⁴ Aktivity v prospech rehole a zodpovedný charakter boli akiste hlavnými dôvodmi, že pri zriadení Slovenského vikariátu Českej dominikánskej provincie 20. januára 1978 sa jeho vikárom stal práve páter Akvinas. R. 1979 česká provincia vypracovala svoj nový štatút, podľa ktorého sa člení na dva vikariáty, český a slovenský, čo v praxi znamenalo jednotné celoprovinčné vedenie a popri ňom vedenie vikariátu na Slovensku. V súvislosti s novým štatútom sa z podnetu bratov Gregora a Akvinasu začalo uvažovať o zabezpečení systematického štúdia filozofie a teológie pre bratov, ktorí smerovali ku kňazstvu. Nadalej to boli študijné stretnutia hlavne v Prešove. Sám Akvinas tu prednášal predovšetkým morálnu a špirituálnu teológiu; prednášky z morálky si pripravoval z latinských textov Dominika Primmera, OP, z Fribourgu. Po náhlej smrti pátra Gregora Hajdu 4. decembra 1979 patronát nad prešovským štúdiom iniciatívne prevzal Vladimír Lukáč, ktorý na túto činnosť dostal poverenie od predstavených rehole.⁹⁵

Keďže dom na Revolučnej ulici si začala všímať ŠtB, z bezpečnostných dôvodov sa bratia od roku 1980 začali s Akvinasom stretávať na prešovskom Sídlišku III. Podobne slávnosť sv. Dominika v kruhu tajných rehoľných spolubratov sa pod vedením pátra Akvinasu v tomto roku nekonala v Prešove, ale v Sebechleboch.⁹⁶ Stretnutia dominikánov začiatkom 80. rokov sa konali tiež v Prešove v byte brata Česlava Čecha a v Poprade v byte brata Henricha Kulhu na Baníckej ulici, od roku 1986 tiež neďaleko Bratislavy vo Veľkom Bieli, kde bol farárom Ľudovít Melo, OP.⁹⁷

⁹² Porov. ŠTEFURIK, Hilár J.: *Obnova dominikánskej rehole na Slovensku v 70-tych a 80-tych rokoch 20. storočia. Príspevok na historickom sympóziu v Prahe 11. – 12. 11. 2005 „100 let zápasů“ – jubileum obnovení České dominikánské provincie*, rok 1977.

⁹³ Porov. tamže, rok 1972.

⁹⁴ NĚMEC, Damián: *Česká dominikánská provincie po jejím obnovení v r. 1905*, s. 216.

⁹⁵ Lektorom bibliotiky bol od roku 1985 Dominik Duka, OP, neskorší provinciál Česko-slovenskej dominikánskej provincie a sídelný biskup v Hradci Králové. Porov. ŠTEFURIK, Hilár J.: *Obnova dominikánskej rehole na Slovensku v 70-tych a 80-tych rokoch 20. storočia. Príspevok na historickom sympóziu v Prahe 11. – 12. 11. 2005 „100 let zápasů“ – jubileum obnovení České dominikánské provincie*, rok 1985.

⁹⁶ Porov. tamže, rok 1980.

⁹⁷ Porov. tamže, rok 1981, 1986 – 1989.

V rokoch 1983, 1984 a 1986 sa u tajne vysväteného biskupa Jána Chryzostoma Korca SJ v jeho byte v Petržalke uskutočnili aj tajné diakonské a kňazské vysviacky dominikánov. Realizácia vysviacok bola zložitá. Akvinas najprv odovzdal svätencov na stanici pátrovi Rafaelovi, ten ich odovzdal istému lekárovi kňazovi jezuitovi a ten ich zaviedol do bytu terajšieho kardinála Korca.⁹⁸ Biskup Korec prečítal odporúčajúci list pre vysviacku, ktorý páter Akvinas napísal na tenký papier, a po prečítaní ho ihneď spálil. Prvú tajnú kňazskú vysviacku dominikánov na Slovensku opisuje brat Hilár Štefúrik:

„Apel cez pátra Akvinasa znel takto: ‚Je treba na Slovensku z bratov dominikánov niektorých vysvätiť za kňazov.‘ Bolo to v apríli či máji 1983. Odporúčanie smerovalo k dvom bratom, rodákovi zo Zborova: Reginaldovi Šalapovi a Hilárovi Štefúrikovi. Brat Hilár po zvážení toto odporúčanie prijal, brat Reginald z osobných dôvodov nie. Ako náhradník bol určený brat Henrich Kulha, pokročilý vekom, ktorý to prijal. S Vladom Lukáčom sme začali štúdium dogmatiky a v tejto atmosfére sme prehodili poradie tém, hneď sme nabehli na sviatosti. Podmienkou u dominikánov k vysviacke je doživotná profesia. A tak v Prešove 8. 8. 1983 v rámci exercícií pod patronátom pátra Akvinasa zložili kandidáti na kňazstvo, bratia Henrich a Hilár, doživotné sľuby. Jeseň pre týchto bratov bola náročná – jednak príprava a potom tie myšlienkové pochody, ako to bude s vysviackou a hlavne po nej. Deň vysviacky bol ohlásený na 21. október 1983 v Bratislave na Vilovej ulici č. 7, kde býval biskup Ján Chryzostom Korec. Keď nadišiel tento deň, bratia Henrich a Hilár pricestovali do Bratislavy. Všetko išlo v rézii pátra Akvinasa a pátra Rafaela, ktorý bratov na diaľku sprevádzal. Keďže sme boli vyzvaní k veľkej opatrnosti, naše vnútro prenikalo určité napätie a strach, ako sa všetko vyvinie. Otec biskup nás privítal v šedom obleku. S predvídavosťou, že má v byte odpočívacie zariadenie, zapol rádio, z ktorého znela počas celej vysviacky vážna hudba. Tri štóly – to bolo celé liturgické oblečenie nás troch. Nadišiel historický moment: bratia dominikáni Henrich Štefan Kulha a Hilár Jozef Štefúrik prijali diakonskú a následne kňazskú vysviacku z rúk biskupa Jána Chryzostoma Korca. Novovysvätenci sa zúčastnili na sv. omši ešte v ten večer v byte pátra Rafaela na Riznerovej ulici č. 4. Hlavným celebrantom bol páter Akvinas. Ešte v noci bratia Henrich a Hilár cestovali do Popradu a popoludní do Prešova na Leningradskú 10, kde večer 22. 10. 1983 mal páter Henrich primičnú omšu. Páter Hilár sa tohto momentu dožil hneď na druhý deň 23. 10. 1983. Bolo to v byte brata Česlava za prítomnosti siedmich dominikánov. Nastala zvláštna situácia pre novokňazov: zajtra, 24. 10. 1983, pôjdu do zamestnania. Dostali nariadenie mlčať. V rodine, medzi príbuznými, známymi, kolegami. Dokedy budú utajovať svoje kňazstvo? Všetko je v Božej prozreteľnosti.“⁹⁹

Aj vďaka vytrvalému úsiliu a obetavosti pátra Akvinasa dominikáni v ilegalite vydržali a ďalej sa rozvíjali. Akvinas nikdy nestratil vieru, že kláštory raz opäť ožijú, na čo upozorňoval aj v 80. rokoch. Jeho prorocké vízie sa naozaj naplnili. Po politickom prevrate v novembri 1989 sa páter Akvinas ako predstavený Slovenského vikariátu Česko-slovenskej dominikánskej provincie¹⁰⁰ s novým elánom pustil do náročného procesu obnovy riadneho života rehole na Slovensku.

⁹⁸ S biskupom Jánom Chryzostomom Korcom mal páter Akvinas možnosť naviazať kontakt aj cez jednu susedku zo Zvolenskej ulice, ktorú všetci volali Tilda néni. Bývala hneď v dome oproti domu Gaburovcov. Práve u nej istý čas býval biskup Korec. Raz bol otec Korec hospitalizovaný v nemocnici v Podunajských Biskupiciach a Tilda néni požiadala pátra Akvinasa, aby mu doniesol sväté prijímanie. Tak mal možnosť naviazať s ním bližší kontakt a spoluprácu vo veci tajných vysviacok dominikánov.

⁹⁹ ŠTEFURIK, Hilár J.: *Obnova dominikánskej rehole na Slovensku v 70-tych a 80-tych rokoch 20. storočia. Príspevok na historickom sympóziu v Prahe 11. – 12. 11. 2005 „100 let zápasů“ – jubileum obnovení České dominikánské provincie*, rok 1983. Opis tajnej vysviacky pozri tiež: ŠTEFURIK, Jozef H.: *Jozef Hilár Štefúrik*, OP. In: BAČÍKOVÁ, Lucia: *Pod' a nasleduj ma. Zo spomienok tajne vysvätených kňazov 1950: 1989*. Prešov: Vydavateľstvo Michal Vaška, 2005, s. 162 – 164.

¹⁰⁰ Vikárom Slovenského vikariátu bol páter Akvinas od jeho zriadenia 20. januára 1978 až do roku 1993.

Už 15. decembra 1989 zaslal na Národný výbor mesta Košíc žiadosť o vrátenie budovy dominikánskeho kláštora, v ktorej sídlil hudobný odbor Ľudovej školy umenia.¹⁰¹ 1. januára 1990 sa podarilo prevziať správu dominikánskeho kostola. 11. februára sa v dominikánskom kostole konala obliečka dvoch novicov, pri ktorej v homílii Akvinas verejnosti predstavil poslanie rehole dominikánov.¹⁰² Prichádzali noví záujemcovia o vstup do rehole. Budovu kláštora však hudobná škola spočiatku nechcela uvoľniť. Dokonca hrozila verejná demonštrácia proti dominikánom ako „nepriateľom kultúry“, čo bol veľký paradox. Až po ťažkom boji sa našlo riešenie. Dominikánom pomohol vtedajší zástupca primátora Košíc. Mestský národný výbor sa presťahoval do budovy komunistickej strany a hudobná škola sa usadila v jeho dovtedajších priestoroch. 4. júla 1990 Akvinas prebral košický kláštor a zaviedol tu riadny rehoľný život.

Dominikánsky konvent v Bratislave, ku ktorému brat Akvinas patrí dodnes, bol zriadený počas rušných dní Zamatovej revolúcie 22. novembra 1989. Hľadalo sa vhodné miesto, vhodný kostol, keďže v minulosti dominikáni kláštor v Bratislave nemali. Najprv sa bratia usadili na fare v Bratislave-Rači. Mali sväté omše vo farskom kostole, páter Akvinas slúžil svätú omšu každý deň v kostolíku na račianskom cintoríne. No nakoniec 28. augusta 1990 dostali do správy farský Kostol Panny Márie Snežnej na Kalvárii. Keďže sa Akvinas staral o svoju sestru Angelu, zostal bývať v rodičovskom dome na Zvolenskej ulici. Každý deň však dochádzal na Kalváriu, aby tu pomohol bratom v duchovnej správe a mal účasť na živote komunity.

Popri iných apoštolských aktivitách Akvinas Gabura po obnovení riadneho života rehole po roku 1989 zastával aj funkciu promotora pre Dominikánsku rodinu na Slovensku (do roku 1993), bol kronikárom slovenského vikariátu a venoval sa laickým bratstvám sv. Dominika (dominikánskym terciárom) v Bratislave, Hlohovci, Dunajskej Lužnej a vo Veľkom Bieli. Navštevoval tiež terciárske spoločenstvá v Banskej Bystrici, Tvrdošíne a Chlebniciach. Dodnes je asistentom bratstiev v Bratislave, Hlohovci a Dunajskej Lužnej; napriek pokročilému veku ich sám pravidelne navštevuje. Hneď, ako to bolo možné, od roku 1990 sa pustil do horlivej misijnej činnosti. Vo viacerých slovenských mestách a dedinách viedol týždňové misie i tzv. trídua. Ďalej pastoračne pracuje: príležitostne vedie duchovné cvičenia a venuje sa ľuďom, ktorí potrebujú duchovnú pomoc alebo radu. Je vyhľadávaným duchovným poradcom a svedkom. Aktívne vystupuje ako pamätník a svedok na sympóziách k dejinám dominikánskej rehole na Slovensku a v Česku.¹⁰³ Aj v 90. rokoch 20. storočia páter Akvinas prispel do katolíckej tlače článkami o čnosti rozvážnosti¹⁰⁴ a o sv. Dominikovi.¹⁰⁵

92-ročný páter Akvinas, napriek tomu, že by si už dávno zaslúžil odpočinok, stále pokračuje vo svojej horlivej apoštolskej činnosti a prekvapuje svojich mladých spolubratov svojím zápalom a vytrvalosťou. Zo starého tela vyžaruje mladícky duch, radosť z rehoľného života a kňazskej služby. Dodnes vypomáha v duchovnej správe vo farnosti Bratislava-Kalvária, najmä každodennou svednou službou a pravidelnými sv. omšami v nedele o 9.00 hod. Osobitne treba vyzdvihnúť jeho vytrvalosť v svednej službe, ktorej je vždy verný bez ohľadu na niekedy až príliš nízke alebo naopak vysoké teploty

¹⁰¹ AHPSOP Košice, fond: Košický konvent. List Národného výboru mesta Košíc Jurajovi Aquinasovi Gaburovi, predstavenému slovenských dominikánov. Pozvánka na prejednanie vrátenia budovy ĽŠU. Košice 16. 1. 1990.

¹⁰² Porov. BELINSKÝ, Peter: Život zasvätený Bohu. Dominikáni opäť verejne. Na návšteve u bratov kazateľov v Košiciach. In: *Zrno*, roč. 2, 1990, č. 1, s. 8 – 9.

¹⁰³ GABURA, Akvinas: Moje spomienky na otca Silvestra Braitu, OP, s. 38 – 39; GABURA, Akvinas: Páter Pius Krivý — rehoľník a kňaz živej, radostnej a neochvejnej viery. (Príspevok na sympóziu o Piovi Krivom 30. 6. 2001 v Košiciach.) In: LETZ, Dominik R. (ed.): *Verný pravde. Život a dielo slovenského dominikána Pia Krivého*, s. 133 – 141; GABURA, Akvinas: Vplyv „Pamätného spisu“ na formovanie dominikánskych povolání v 30. rokoch 20. storočia, dominikánsky život v Čechách, na Morave a na Slovensku počas 2. svetovej vojny a krátko po nej. (Príspevok na historickom sympóziu v Prahe 11. – 12. 11. 2005 „100 let zápasů“ – jubileum obnovení České dominikánské provincie.) In: ROB, Romuald (ed.): „100 let zápasů“ – jubileum obnovení České dominikánské provincie. *Sborník z historického symposia v Praze 11. – 12. 11. 2005*, in prep.

¹⁰⁴ R. 1991 Akvinas Gabura uverejnil v Katolíckych novinách v rubrike Rok mravnej obnovy na pokračovanie štyri úvahy o tejto čnosti: „Ukáž mi, Pane, svoje cesty“ (Žalm 25, 4). In: *Katolícke noviny*, roč. 106, 1991, č. 36, s. 2; Čnosti dopĺňajúce rozvážnosť. In: *Katolícke noviny*, roč. 106, 1991, č. 37, s. 2; Prekážky rozvážnosti. In: *Katolícke noviny*, roč. 106, 1991, č. 38, s. 2; Ako získame čnosť rozvážnosti? In: *Katolícke noviny*, roč. 106, 1991, č. 39, s. 2.

¹⁰⁵ GABURA, Akvinas: Sv. Dominik – kazateľ milosti. In: *Katolícke noviny*, roč. 113, 1998, č. 32, s. 17.

Akvinas Gabura na audiencii
u pápeža Jána Pavla II.
na apoštolskej nunciatúre
v Bratislave v septembri 2003.

v kostole. Aj naďalej sa venuje rehoľnému dorastu, bratom novicom dáva úvodné duchovné cvičenia pred obliečkou a prednáša im teológiu duchovného života. Každý deň sa modlí za nové povolania pre dominikánsku rehoľu. Po smrti svojej sestry Angely, o ktorú sa staral v rodičovskom dome na Zvolenskej ulici č. 47 v Bratislave, sa plánuje presťahovať do Dominikánskeho konventu v Bratislave na Kalvárii.

Nielen náročné roky strávené vo väzení a následná obnova rehole v podmienkach ilegality, ale aj apoštolské aktivity, ktorým sa venuje páter Akvinas napriek svojmu pokročilému veku, ho charakterizujú ako vytrvalého človeka nezlomnej viery. Pamätník dominikánskej rehole na Slovensku Hilár Štefurik, OP, ho právom považuje za najdôležitejšiu postavu dominikánskeho diania na Slovensku 70. – 90. rokov 20. storočia a dáva mu prívlastok „Boží nezmar“. Charakterizuje ho ako „muža pevnej viery a veľkých nádejí, vzorného rehoľníka, obetavého a húževnatého kňaza, ktorého nič nezlomilo, lebo stále veril v moc a dobrotu Božiu. K veľkej láske k Bohu a blížnemu, ktorú stále nosí vo svojom srdci, sa dopracoval cez čnosť pokory, ktorá je zárukou neba.“¹⁰⁶

„Ušľachtilá, dobrotivá tvár, nikto by jej nehádal deväťdesiat... Koľko ľudí za ten čas pripravil k sviatostiam, koľkých priviedol k rehoľnému povolaniu a koľkí v ňom našli pevné duchovné vedenie. Páter Akvinas vždy požehnáva, dokonca aj cez telefón. Všade šíri pokoj, hoci sám je v neustálom pohybe, a posväcuje aj na diaľku... Z eucharistickej sily rokmi nasalo jeho vnútro. Akoby telesná i duchovná kondícia prerástla jeho vek. Stále dôkladná pamäť, pohyb, časté cestovanie, denné spovedanie, duchovné cvičenia. Zdá sa, že Boh má s ním ešte svoje plány... Páter Akvinas tu zostáva ako plynulý dejinný prechod od nostalgie národoveckého duchovného zápalu cez utrpenie a prenasledovanie komunizmom až po náročný spleť dnešok. Málokto vidí veci v takej spojitosti ako on. No málokto pritom zostáva v takej anonymite.“¹⁰⁷

Akvinas je vďačný za presne takú životnú cestu rehoľného a kňazského povolania, akou ho Boh viedol, aj keď bola neraz veľmi náročná: „Ďakujem Bohu za tú milosť. Keby som sa znova narodil, a bola by mi daná možnosť sa rozhodnúť, tak po tejto ceste by som išiel opäť. Aj s tými utrpeniami. Je to nezaslúžený Boží dar, tak to neprestajne vnímam.“¹⁰⁸

¹⁰⁶ ŠTEFURIK, Hilár J.: *Obnova dominikánskej rehole na Slovensku v 70-tych a 80-tych rokoch 20. storočia. Príspevok na historickom sympóziu v Prahe 11. – 12. 11. 2005 „100 let zápasů“ – jubileum obnovení České dominikánské provincie.*

¹⁰⁷ RAUČINOVÁ, Mária, *Deväťdesiate Vianoce pátra Akvinasa*, s. 10 – 11.

¹⁰⁸ FRANEKOVÁ, Marta: *Po tejto ceste by išiel opäť. Aj s utrpeniami...*, s. 13.

Pri príležitosti 90. narodenín sa Akvinasovi Gaburovi dostalo aj ocenenia od rodného mesta – Dolného Kubína. Mestské zastupiteľstvo v Dolnom Kubíne na svojom zasadnutí dňa 28. apríla 2005 schválilo návrh udeliť mu verejné ocenenie Čestné občianstvo mesta Dolný Kubín za jeho celoživotnú prácu, ktorou „významným spôsobom prispel k propagácii mesta Dolný Kubín doma a v zahraničí najmä v duchovnej oblasti.“¹⁰⁹

Pri tom všetkom brat Akvinas, ktorého môžeme nazvať otcom Slovenskej dominikánskej provincie, zostáva v pokore Božieho služobníka: „Ďakujem dobrému Pánu Bohu, že nám pomohol cez veľké ťažkosti a prinášané obety rozvinúť našu činnosť na Slovensku. Len jeho nesmierna dobrota bola pôvodkyňou toho všetkého. Preto treba našu pozornosť upriamiť na hĺbočiny Božej lásky, ktorá nám pomáhala v úžasne ťažkých okolnostiach vytrvať, podnikať a ukázala nám vždy nové a nové cesty, cez ktoré sme mohli šíriť Božie kráľovstvo. Naozaj len milosrdná Božia láska je tá, ktorá nás sprevádzala a ktorej musíme ďakovať za všetko, lebo bez nej by sme neboli schopní vykonať to, čo vykonané bolo. (...) V pokornom vedomí, že Boh je všetko a my bez neho nič nie sme, ďakujem dobrému Pánu Bohu za všetky milosti, ktorými sprevádzal moju životnú cestu až do tohto veku. Čo bolo dobré, to bolo od neho, čo bolo biedne, bolo odo mňa. Za dobré mu ďakujem a za nedobré ho odprosujem. Prosím ho, aby svojou dobrotou sprevádzal ten úsek života, ktorý mi jeho nekonečná dobrota ešte dopraje prežiť. Všetkým prajem, aby sa na svojej životnej ceste čo najviac usilovali oslavovať Boha, aby mu s láskou venovali celé svoje srdce, celú svoju dušu.“¹¹⁰

¹⁰⁹ AHPSOP Košice, fond: Akvinas Gabura. Oznámenie o udelení ocenenia, Mesto Dolný Kubín, 17. 6. 2005; Čestné občianstvo mesta Dolný Kubín Jurajovi Gaburovi, 30. 6. 2005; Z rokovania mestského zastupiteľstva. In: *Kubín*, roč. 27, 2005, č. 27, s. 1.

¹¹⁰ HOMOLOVÁ, Jarmila: *Žijem v prítomnosti Božej... (Páter Akvinas 90-ročný)*.

Akvinas Gabura so svojim spolubratom a spolurodákom Gabrielom Hunčagom, OP, po modlitbe vešpier v Bratislave na Káľvárii v júli 2006.

Fotografie použité v kapitole o Aquinasovi Jurajovi Gaburovi sú uložené v archíve rehole dominikánov na Slovensku.